

**ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
МІНІСТЕРСТВА ОСВІТИ І НАУКИ, МОЛОДІ ТА СПОРТУ УКРАЇНИ**

Г.О.Полякова

ПРОБЛЕМАТИКА ЗМІ

**Навчально-методичний посібник
для студентів напряму підготовки «Журналістика»
освітньо-кваліфікаційного рівня «бакалавр»**

Затверджено
вченою радою ЗНУ
Протокол № від

Запоріжжя
2011

УДК: 070(075.8)
ББК: Ч 612 я 73
П 544

Полякова Г.О. Проблематика ЗМІ: навчально-методичний посібник для студентів напряму підготовки «Журналістика» освітньо-кваліфікаційного рівня «бакалавр». – Запоріжжя: ЗНУ, 2011. – 94 с.

Навчально-методичний посібник містить теоретичні відомості з окремих питань курсу, плани практичних занять, основні поняття, методичні рекомендації і поради, завдання для самостійної й індивідуальної роботи, тести для перевірки тематичних знань студентів, контрольні завдання для модульного контролю, питання до заліку, термінологічний словник, список основної та додаткової літератури, додатки.

Призначений для студентів напряму підготовки «Журналістика» освітньо-кваліфікаційного рівня «бакалавр».

Рецензент *В.Ф. Шевченко, докт. філол. наук, професор*
Відповідальний за випуск *В.Ф. Шевченко, докт. філол. наук, професор*

ЗМІСТ

Вступ.....	4
Теоретичні відомості з окремих питань.....	7
Плани практичних занять.....	23
Тести для перевірки знань вивченого матеріалу.....	59
Контрольні завдання для першого поточного контролю.....	64
Контрольні завдання для другого поточного контролю.....	67
Перелік завдань для самостійної роботи.....	69
Індивідуальні завдання.....	79
Перелік питань до заліку.....	82
Термінологічний словник	86
Рекомендована література.....	88
Додаток 1.....	91
Додаток 2	92

ВСТУП

Зростання кризових процесів та явищ у розвитку земної цивілізації і різкі зміни у житті України, викликані трансформацією її політичної, економічної, соціальної, культурної сфер, ставлять для української журналістики низку принципово нових завдань, вирішувати які потрібно молодому поколінню журналістів.

Курс «Проблематика ЗМІ» якраз і має на меті підготувати випускників факультетів журналістики до цього відповідального завдання, озброївши їх необхідними знаннями про основні проблеми сучасності, й ті можливості, які мають мас-медіа, щоб сприяти вирішенню цих проблем.

Курс розкриває системні основи знань та навичок, необхідних для підготовки аналітичних матеріалів у різних жанрах, ведення аналітичних колонок, рубрик, полос у друкованих виданнях, теле- або радіопрограм, виконання обов'язків редакційного фахівця з певної тематики (коментатора, оглядача, ведучого, консультанта, наукового редактора та ін.), керівника певного відділу чи редакції. Програмою курсу передбачається також вивчення низки загальних питань: методології і методики сучасних наукових досліджень, у тому числі джерелознавства, методів роботи з документами, банками даних, експертами.

Мета вивчення курсу – ознайомитись зі специфікою висвітлення широкого кола проблем життя України і міжнародного життя у різних типах ЗМІ: у пресі (загальноспрямованій, розважальній чи спеціалізованій), на радіо та телебаченні (інформаційні випуски, спецвипуски, спеціальні аналітичні програми); навчитись ґрунтовно аналізувати матеріали ЗМІ та життя країни; сформувані навички глибокого та об'єктивного висвітлення основних проблем з метою використання їх у майбутній журналістській діяльності.

Напрямок підготовки «Журналістика» передбачає орієнтацію студентів у всіх можливих проблемно-тематичних аспектах засобів масової інформації України та світу. Тому й докладне висвітлення усього спектру проблем є актуальним і важливим для розуміння суспільних і політичних процесів сучасності, а також важливою ланкою масово-інформаційного процесу.

Завдання навчального курсу:

- усвідомлення студентами місця тематичної спеціалізації в системі підготовки журналіста;
- визначення ролі журналістських матеріалів на політичну, економічну, соціальну, культурну тематику в житті суспільства;
- ознайомлення з історією становлення і розвитку політичної, економічної, соціальної, культурної журналістики;
- усвідомлення правових засад висвітлення проблематики в ЗМІ;
- вивчення спеціалізованої преси України в її різновидах;
- розгляд специфіки різноманітної проблематики каналами ефірних ЗМІ;
- аналіз жанрового розмаїття висвітлення проблематики;
- ознайомлення з глосарієм її проблематики;

- ознайомлення зі специфікою підготовки тексту на політичну, економічну, соціальну, культурну тематику;
- вивчення особливостей формування заголовкового комплексу в текстах;
- дослідження специфікою використання в журналістських матеріалах статистичних даних, економічних показників тощо;
- знайомство з особливостями підготовки аналітичних журналістських матеріалів;
- знайомство зі специфікою проведення журналістських розслідувань в межах політичної, економічної, фінансової, бізнесової, соціальної проблематики.

Студент повинен знати:

- основні поняття, тлумачення і терміни політичної, економічної, соціальної, культурної журналістики;
- специфіку підготовки матеріалів на політичну, економічну, соціальну, культурну тематику для різних соціологічних моделей аудиторії;
- види аргументів, що їх можна використовувати в журналістських матеріалах на політичну, економічну, соціальну, культурну тематику.
- жанри журналістських матеріалів на політичну, економічну, соціальну, культурну тематику;
- композицію журналістського матеріалу на будь-яку тематику;
- особливості підготовки журналістських матеріалів для різних видів ЗМІ: загальнонаціональна преса, спеціалізовані видання, ТБ, радіо, Інтернет-видання;
- правові засади діяльності журналіста;
- етичні принципи діяльності журналіста.

Студент повинен уміти:

- визначати мету підготовки журналістського матеріалу на певну тематику;
- готувати матеріал відповідно до характеру видання, каналу ефірних ЗМІ;
- виробляти стратегію журналістського матеріалу;
- застосовувати різні види аргументів у журналістських матеріалах;
- готувати аналітичні і інформаційні матеріали на політичну, економічну, соціальну, культурну тематику;
- розрізняти специфіку підготовки матеріалів: економічний огляд, економічний коментар, економічна стаття, економічна стаття, замітка, інтерв'ю тощо.

Місце курсу в професійній підготовці випускника.

Курс «Проблематика ЗМІ» пропонується студентам у 7,8 семестрах, коли вони вже засвоїли основні професійні дисципліни і набули деякий досвід практичної журналістської роботи. У рамках цього курсу вони отримують

можливість збагатити свої уявлення новими науковими знаннями, новими підходами і досягнути більш глибокого розуміння процесів, у висвітленні яких їм буде потрібно брати участь.

Для засвоєння вказаного курсу студенти мають засвоїти навчальні дисципліни «Теорія масової комунікації», «Теорія журналістики», «Журналістська майстерність», «Історія української журналістики», «Історія світових ЗМІ».

Ці дисципліни створюють систему ґрунтовних знань про проблемно-тематичну специфіку ЗМІ. Ці знання дозволяють студентам опанувати різні аспекти діяльності журналіста.

Тематична журналістська підготовка в сфері суспільного життя (політика і право; культура; екологія, біологія та медицина; наука; спорт і фізична культура; сільське господарство; економіка, фінанси й бізнес; туризм, відпочинок та розваги тощо).

У рамках фахових дисциплін спеціальності студенти ожуть виконувати курсові роботи й писати бакалаврську, магістерську, дипломну роботу з проблематики ЗМІ. Студенти можуть писати наукові роботи з проблематики ЗМІ, спеціалізуючись на будь-якому аспекті, в студентському науковому гуртку.

Розподіл балів за виконання індивідуальної та самостійної роботи.

Окремо оцінюється виконання студентом індивідуальної та самостійної роботи (**20 балів**). За виконання індивідуальної роботи нараховується 10 балів (максимальна кількість), однієї самостійної роботи – 2 бали.

ТЕОРЕТИЧНІ ВІДОМОСТІ З ОКРЕМИХ ПИТАНЬ

Тема № 1

Медіа-дискурс проблеми безпритульності дітей у ЗМІ

План

1. Актуальність дитячої тематики в журналістських матеріалах.
2. Основні «сценарії», що формують вітчизняний медіа-дискурс щодо проблем безпритульних дітей:
 - офіційний;
 - правозахисний;
 - кримінальний;
 - медичний;
 - жертвний;
 - толерантний.
3. Основні форми подачі інформації про дітей групи ризику в ЗМІ.

Безпритульність дітей у сучасному світі властива кожному суспільству незалежно від рівня його економічного розвитку. У сучасній Україні, не зважаючи на обіцянки високопосадовців викоринити це явище, проблема наразі залишається актуальною: як повідомляє Міністерство у справах сім'ї, молоді та спорту в 2009 році було виявлено 23 тисячі дітей вулиці.

Не дивно, що це питання опиняється у сфері уваги засобів масової інформації. Ще кілька років тому мас-медіа, що регулярно зверталися до нього, були поодинокими. Зараз ситуація змінюється. Оголошено численні конкурси журналістських матеріалів на тему соціального захисту дітей [7], проведено презентацію спеціального методичного посібника [8]. У 2006 році за допомогою технології контент-моніторингу InfoStream™ було проведено дослідження рівня зацікавленості ЗМІ у тематиці прав дітей та, зокрема, питань дитячої безпритульності [11].

Однак, як і раніше, трапляються докори журналістському загалу в поверховому підході до висвітлення цієї проблеми – соціальні теми не популярні серед українських ЗМІ, хоча саме вони насамперед цікавлять аудиторію [13].

Отже, медіа-дискурс матеріалів, присвячених дітям вулиці, потребує детального вивчення та аналізу для розуміння та вивчення ролі та місця цього явища в суспільстві, а також для визначення напрямків подальшого розвитку цієї тематики у журналістиці.

Власне матеріали дослідження – публікації газет «Сьогодні», «Україна молода», «Урядовий кур'єр» – було обрано тому, що саме вони лідирують за кількісними показниками у висвітленні проблем дітей, які перебувають поза межами соціальних інституцій [11, С.8].

До аналізу було включено статті, що відповідали таким базовим критеріям:

- роки публікації 2009-10 (якщо в обраному друкованому ЗМІ певних тем таких не було, то обирались матеріали за попередні роки);
- тема публікації входила до кола наступних: безпритульність дітей, утеча дітей із дому, методи роботи з такою групою ризику дітей, захист прав дітей.

Контент-аналіз дозволив виокремити основні «сценарії», що формують вітчизняний медіа-дискурс щодо проблем безпритульних дітей: офіційний, правозахисний, кримінальний, медичний, жертвовний, толерантний.

Офіційний сценарій – це повідомлення, реалізовані однією з найвпливовіших груп інтересів – владними структурами.

Аналіз публікацій про діяльність держави у подоланні безпритульності свідчить, що все ж таки переважає пафосна ретрансляція звітів профільних чиновників. Їхні повідомлення зводяться до того, що українському суспільству закріпилась тенденція зменшення і навіть подолання цього ганебного соціального явища.

У цій групі матеріалів розглядаються такі аспекти: діючі програми, спрямовані на підтримку кризової молоді [2, С. 6]; законодавча та нормативна бази у цьому напрямку [14, С.6 – 7]; діяльність органів виконавчої влади щодо реалізації державної політики із захисту прав дітей – роботу органів прокуратури, центрів соціальної реабілітації, притулків [6] тощо.

Слід зазначити, що такий оптимістичний погляд на тенденцію подолання безпритульності рідко супроводжується критичним журналістським підходом. Про це свідчать поодинокі риторичні та метафоричні заголовки публікацій: «Безпритульних дітей стало менше?» [10, С. 3], «Не всім дітям Одеса – мама» [4, С. 7].

Правозахисний сценарій інтерпретації обраної тематики – це замітки та статті, що виникли внаслідок загального пожвавлення правозахисного руху дітей в Україні й активізації діяльності міжнародних та вітчизняних організацій ЮНІСЕФ, МОП, Ла-Страда-Україна та ін.

Для масових ЗМІ проблеми жебрацтва дітей в Україні, використання праці безпритульних дітей, підпільна торгівля дітьми, сексуальне насилля та ін. стають основою для публікації сенсаційного матеріалу, трагедії як інформаційного приводу [16, С. 6]. Це ще раз доводить тезу про те, що по автори, більше турбуючись про слова, зміст публікації, не зважають на враження, яке вона справить на читача, що, зі свого боку, не дозволяє висвітити тему неупереджено.

Частіше за все об'єктом зображення стають негативні події у цій царині. Натомість у пресі майже відсутні позитивні приклади запобігання, допомоги, рятування дітей категорії ризику в межах правового поля [1, С.14]. Це сприяє певному нагнітанню пристрастей серед читачів і автоматичному захисту-відстороненню від цих питань, мовляв, усі ці випадки – «темна історія».

Наклеювання на безпритульних ярликів «сексуальний раб», «безпритульна повія» тільки посилює масові стереотипи, тоді як слід акцентувати увагу на

тому, що це насамперед діти, які опинилися в надзвичайно складних життєвих ситуаціях.

Окрім того, подекуди журналісти порушують професійну етику, висловлюючи власну думку про проблеми захисту прав цієї категорії дітей, їх причини, а також коментуючи дії та вчинки потерпілих. Мова не йде про публіцистичні чи аналітичні жанри: коментарі та оціночні судження трапляються навіть в інформаційних матеріалах [9].

Кримінальний сценарій цієї групи дитячих соціальних проблем найчастіше створюється на основі повідомлень правоохоронних органів. Саме інформація про діяльність міліції, трансльована друкованими засобами масової інформації поширює імідж «безпритульників-крадіїв», які здатні на будь-який злочин, і саме цим «тавром» часто пояснюються всі протиправні дії та вчинки.

Слід зазначити, що крім точки зору, представників правоохоронної системи, преса подає й думку інших джерел – постраждалих та самих бездомних неповнолітніх правопорушників. При цьому не витримує критики акцентуація уваги з боку працівників пера на нераціональному витрачанні вкрадених коштів (раціональне виправдало б в очах суспільного загалу?) [9], а не на морально-етичних аспектах правопорушень, і головне їх першопричинах.

Медична форма подачі інформації про дітей цієї групи ризику швидше лякає. Вони усі – токсикомани, наркомани, мають ВІЛ-позитивний статус та ін. Так, у замітці газети «Сьогодні» повідомляється про те, що необхідно цілодобово охороняти дитячі приюти, адже «многие «дети улицы» ВИЧ-инфицированы, больны туберкулезом, педикулезом и другими заболеваниями, однако из больниц и приютов убегают» [15], що змушує сторонитися цих дітей, сприяючи позбавленню реальної допомоги. Якщо торкнутися теми медичної допомоги, то, проаналізувавши статті, можна виділити меседж небажання перебувати в стінах медичних закладів, взагалі лікуватися.

У ролі негативної установки, що впроваджується у свідомість аудиторії, виступає ідея про генетичну, психічну й інтелектуальною неповноцінність сьгоднішніх сиріт і безпритульників. Розповідь про оскарносного актора, 21-річного В.Ликшина, що зіграв у серіалі «Громови», фільмі «Сволота», всіляко підкреслюється його манера розмовляти, що збереглась із безпритульного дитинства: «С 7 лет я курил и пил водку, – откровенничает актер. – На такое дело каждый раз нужны были деньги, а взять их было неоткуда. В 15 лет мы с пацанами решили грабануть дачу одного генерала. Взяли там деньги и кое-какую аппаратуру. На следующий день меня забрала милиция – опознала соседка по даче». [17]. На превеликий жаль, деякі журналісти створюють і підтримують думку про те, що більшість соціально проблемних дітей не здатні повернутися до нормального життя.

Наступна форма подачі інформації дітей-безхатків спрямована на те, щоб створити образ жертви обставин – на вулиці опинились через нещасливий випадок, неблагополучних батьків, інфантильність тощо. Зокрема, у матеріалі «Безпритульник, що став знаменитістю» розповідь про долю головного героя фільму про безпритульників розрахована в основному на співчуття реципієнта: «Филя был отнюдь не сиротой. Просто ему не повезло в жизни. Мама много

пила, а однажды попалась на краже. Так семью разделили чугунные решетки. Его родного отца мало беспокоила судьба ребенка. Был случай, когда «папаша» выбросил свое чадо в мусорный бак. Он сам увлекался спиртным, а позже продал квартиру, где был прописан мальчик, и попросту исчез. Филипп своего отца простить не смог. А вот мать решил ждать. Тарас Николаевич вспоминает, как они писали письма с просьбой освободить женщину раньше положенного срока, ведь это была ее первая судимость, а дома ждали дети. Им это удалось, но через месяц история повторилась: выпивка – кража – тюрьма. Филя, сильный по духу мальчик, никогда не плакал. Сдержал он слезы и в тот раз, продолжая надеяться на возвращение матери...» [5].

У статті немає пропозицій вирішення проблеми безпритульності. Проте співчуття до чужого горя у читача, котрий здатний на співпереживання, ця публікація може спонукати до реальної допомоги. Загалом, статті мають значення підтримуючих, але жалісливих.

Остання група публікацій, що формує позитивний імідж безпритульних (у минулому) дітей – толерантні статті. Приховано толерантними є повідомлення про втечу з дому дітей багатих батьків, ідеєю яких є думка, що це горе може прийти в будь-яку сім'ю – з різним психологічним кліматом, матеріальним достатком [3, С. 8]. В основному ж терпимість у ставленні до цієї соціальної категорії формується у нарисах чи інтерв'ю із відомими людьми, які зробили кар'єру, стали відомими та досягли успіху (наприклад, як матеріалі про В.Мессінга) [12] чи досягнення звичайних дітей вулиці. Такі публікації розвінчують стереотип, що безпритульник – це фатум, замкнуте коло, з якого не можливо вирватися. Ці матеріали є чи не єдиними позитивно забарвленими в емоційному плані, що робить їх цінними в плані зменшення стигматизації.

У результаті проведення цього дослідження можна виділити наступні форми подачі інформації про дітей групи ризику в ЗМІ:

- заспокоєння/звинувачення – держава і влада поборолі це явище, або ж сааме вони звинувачуються в зростанні кількості безпритульних;
- відразлива дискримінація – в основному кримінально-правова та медична інтерпретація цієї тематики;
- співчуття – автори публікацій прагнуть виразити співчуття і жалість до цієї категорії дітей;
- толерантність – цивілізований підхід, сформований на прикладах вдалої інтеграції безпритульних у суспільство.

Отже, друковані матеріали про дітей, що знаходяться за межами соціальних інституцій, мають стати зоною особливої уваги журналістського загалу, формуючи у суспільстві почуття тривоги, відповідальності за їх долю. При цьому слід писати прозоро, коректно, надаючи громадськості повну та відкриту інформацію про це соціальне явище. Професійні стандарти, журналістська етика, розумна суб'єктивність (у розумінні людяності) – це принципи, котрими слід керуватись журналістові при висвітленні проблем «дітей вулиці».

Література:

1. Абрамов В. Гнат-освободитель / Владимир Абрамов // Сегодня. – 2009. – 4 ноября. – С. 14.
2. Долгова В. Безпритульним є де притулитися / Вікторія Долгова // Україна молода. – 2007. – 14 лютого. – С. 6.
3. Гребенникова Е. Неделя в истории: самый загадочный медиум и космический аппарат на Луне [Электронный ресурс] / Елена Гребенникова // Сегодня. – 2009. – 9 сентября. – Режим доступа до статті: <http://www.segodnya.ua/index.html>.
4. Карп'юк Г., Гончаров О. Не всім дітям Одеса – мама/ Геннадій Карп'юк, Олександр Гончаров // Урядовий кур'єр. – 2009. – 4 квітня. – С. 7.
5. Коваль К. Беспризорник богатых родителей / Константин Коваль // Сегодня. – 2001. – 31 января. – С. 8
6. Коммуна в колекторе [Электронный ресурс] // Сегодня. – 2009. – 23 ноября. – Режим доступа до статті: <http://www.segodnya.ua/index.html>.
7. Конкурс «Репортери надії в Україні»: нагородження переможців у Львові [Електронний ресурс] // Час і події . – 2009. – № 24. – Режим доступа до журн. : <http://www.chasipodii.net/article/4989>
8. Медіа та права дитини. Посібник для журналістів, створений самими журналістамиіна. – К.: Інтерньюз-Україна, 2009. – 64 с.
9. На Андреевском спуске поймали вора [Электронный ресурс] // Сегодня. – 2007. – 14 ноября. – Режим доступа до статті: <http://www.segodnya.ua/index.html>.
10. Наконечна С. Безпритульних дітей стало менше? / Світлана Наконечна // Україна молода. – 2007. – 31 березня. – С. 3.
11. Неповнолітні та молодь...Що там «на вулиці?» Об'єднаємо зусилля державних структур та громадськості / упорядкували А. Сухоруков, Б. Бабаджанян. – К.: МТПЛ-УС, 2007. – 92 с.
12. Полишко Л. Харьковских беспризорников наградили за честную игру / Лина Полишко // Сегодня. – 2010. – 25 марта. – Режим доступа до статті: <http://www.segodnya.ua/index.html>
13. Прес-реліз [Електронний ресурс] // Донецький прес-клуб. – 2009. – 17 вересня. – 5 с. – Режим доступа: <http://www.internews.ua/>
14. Ткачук М. Упродовж дня в Україні близько 50-ти дітей сиротіють, а 65 – знаходять нову сім'ю / Марина Ткачук // Україна молода. – 2009. – 9 січня. – С. 6 – 7.
15. Токарева М. Звезды вне закона: Петренко дали условно за убийство, Крамаров спекулировал на иконах, а Глюкоза дебоширила [Электронный ресурс] / Мария Токарева // Сегодня. – 2008. – 14 марта. – Режим доступа до статті: <http://www.segodnya.ua/index.html>.
16. Серов И. В Украине штампуют детскую «клубничку» / Игорь // Сегодня. – 2009. – 9 сентября. – С. 6.
17. Чунту М. Беспризорник, ставший знаменитостью / Марина Чунту // Сегодня. – 2005. – 1 марта. – С. 8.

Тема № 2
Висвітлення теми голодомору 1932-1933 рр. на сторінках запорізьких
видань
План

1. Висвітлення мас-медіа теми Голодомору в Україні як тест на патріотизм.
2. Основні підходи до методів висвітлення подій 1932-1933 рр. Історія як привід для маніпуляцій в ЗМІ.
3. Висвітлення Голодомору 1932-1933 рр. та формування національної свідомості.

Протягом тривалого часу голодомор 1932-1933 рр. в Україні був цілковито викреслений з історії. Забороняли згадувати про нього в офіційних документах, у літературі, у засобах масової інформації.

Лише після здобуття Україною незалежності почали говорити про ліквідацію цієї «білої плями», про об'єктивне й повне її висвітлення. Журналісти, разом із політиками, науковцями, прагнуть осмислити причини голодомору, з'ясувати його суть, масштаби, демографічні наслідки [2; 33]. Разом з тим, автори матеріалів намагаються зрозуміти чому деяка частина українського суспільства не сприймає це явище світової історії як злочин проти нашої нації. Таким чином, належне висвітлення мас-медіа теми Голодомору в Україні стає не тільки справою фаховості, а й своєрідним тестом на патріотизм.

2008 р. в Україні проголошено роком вшанування пам'яті жертв Голодомору, що було неоднозначно сприйнято деякими політичними партіями та громадянами. Цим пояснюємо появу в мас-медійному просторі різнополюсних публікацій, із зазначеної теми.

Запорізька преса дійсно приділяє увагу висвітленню теми Голодомору 1932-1933 рр. Якщо виділити підходи до методів висвітлення цієї теми, то серед основних слід назвати такі:

- 1) Розповідь очевидців (коли подано спогади очевидців);
- 2) Матеріали, в основі яких лежать історичні факти та їх інтерпретація у сучасному світі;
- 3) Через конкретну подію: розповідь про книги, присвячені Голодомору 1932-1933 рр., відкриття пам'ятників, заходи вшанування пам'яті («33 хвилини», «Запали свічу»);
- 4) Матеріали, побудовані на документальних, архівних документах.

Розкриття теми Голоду в запорізьких виданнях відбувається переважно через призму певної конкретної події, яка відбулася нещодавно і стосувалася вищезазначеної теми. Це може бути відкриття пам'ятника жертвам Голодомору та політичних репресій.

У газеті «Запорізька правда» надруковано такі матеріали: «...І освятили хліб» [1, С.1] з Бердянського району, «Жалоба об'єднала гуляйпільців» [22, С.1] із Гуляйпільця, «В Ударнику нічого не забули» [3, С.1] із Токмацького району. Ці публікації можна назвати звітами з різних куточків Запорізької області. В останньому матеріалі автор зазначає: «А цей пам'ятник уже четвертий у районі. І важливо, що споруджений він не «за завданням», а за покликом душі» [3, С.1]. Упадають в око не лише майстерно підібрані заголовки матеріалів, але й назви рубрик. Так, в рубриці «Дзвони пам'яті» розміщено матеріал з символічною назвою «Тут не ростиме трава забуття» [13, С.4], де йдеться про встановлення пам'ятних знаків жертвам Голодомору та політичних репресій у Чернігівському районі.

Наступна, розглянута газета, – «Индустриальное Запорожье», – також повідомляє про встановлення меморіалів. Тут також є чимало публікацій, присвячених цій темі. Ракурси, з яких вона висвітлюється, подібні до розглянутих вище. Так, в матеріалах «Жертвам Голодомору устанавлять окремий пам'ятник» [14, С.1], «Пам'ятник об'єднання» [6, С.4] мова йдеться про встановлення в Запоріжжі пам'ятника жертвам подій 1932-1933 рр. Саме через цю подію і розкривається тема Голодомору. Так, у першому матеріалі автор ставить під сумнів патріотичну налаштованість молоді: «Склалося враження, що студентів привели просто для масовки, а людей, який дійсно хвилювало те, що відбувається, можна було перерахувати на пальцях» [14, С.1].

Гостра проблема виховання українців та їх само ідентифікації постає у публікації «Хрест знову зіпсовано вандалами» [18, С.1]. Суголосним є матеріал О.Кошкалди «Історія залишиться у граніті» [15, С.1], в якому читаємо про встановлення пам'ятника жертвам Голодомору в Комунарському районі м.Запоріжжя. Як бачимо, такий ракурс висвітлення цієї тематики дуже популярний у місцевих журналістів. Крім того, емоційної забарвленості замітці додає фото, де чітко можна прочитати напис, зроблений на постаменті: «Остерігайтесь лжепророків, які приходять до вас в одязі овечій, а всередині – вовки хижі. По плодах їхніх пізнаєте їх». Євангелія від Св. Матфея, 7,15. Поряд – ще одна замітка з того ж приводу «Вони не дожили до юності. У селі Вознесенівка установили пам'ятник дітям, що загинули від голоду» [15, С.1]. Крім того, автори всіляко намагаються урізноманітнити подання інформації про подію 1932-1933 рр. в Україні, використовуючи фото, діаграми.

Наступним моментом, що також стосується осмислення цих трагічних сторінок нашими сучасниками, є презентація різноманітних видань про трагічні події 1930-х рр.

У газеті «Запорізька правда» під рубрикою «Сторінки історії: Голодомор на Гуляйпільщині», матеріал «Живи, щоб пам'ятали» [25, С.6]. Тут йдеться про книгу І.Кушніренка та В.Жилінського «Голод і репресії на Гуляйпільщині». Зокрема, автори, змальовуючи голодне лихоліття, підкреслюють реальність того, що відображає тут кожне слово, кожна цитата – наче розповідь про події на сусідній планеті. Крім тексту надана і ксерокопія архівного документу про випадки канібалізму. У схожому річищі побудовано

матеріал «Голод найперше косив дітей» [21, С.6] висвітлює інформацію про Національну книгу пам'яті та про дитячу смертність.

У газеті «Индустриальное Запорожье» також знаходить відображення патріотична місія літератури: «Із нами трапилось таке ж...» [7, С.7], «Це дуже пізніє вибачення» [4, С.4] висвітлено презентацію книги «Реабілітовані історією». Питання визначення голоду геноцидом порушено в статті І.Левченко «Постає питання: як це висвітлюють у періодиці?» [19, С.6]. Окрім фото та копій документів наводимо дані соціологічного опитування «Ukrainian Media Service». На питання: «Як Ви вважаєте, дійсно в СРСР у той час ціленаправлено знищувалась українська нація?» люди відповіли так:

- 59,7 % – Так, у ті роки дійсно знищувалась ціла нація;
- 24,9 % – Думаю, що розповіді про це дуже перебільшені;
- 10,9 % – Важко відповісти;
- 4,4 % – Нічого про це не знаю.

Газета «Миг»: Голодомор 1932-1933 років тут висвітлено також через матеріали-презентації книг, що присвячені цим датам: «Реабілітовані історією – моральний податок» [31, С.6], «Пам'яті загиблих від Голодомору» [24, С.10]. Проте навіть тут автор намагається емоційну схвильованість, використовуючи іноді цитати інших осіб. Так, в першому матеріалі читаємо слова П.Ребра: «У повітрі досі літають тисячі й тисячі душ ображених, розстріляних, благородних людей. Повертаючи їм чесне ім'я, віддаючи їм моральну шану, ми самі відмиваємось від бруду і стаємо людьми» [31, С.6].

Чи не найулюбленішою формою подання матеріалів про Голодомор 1932-1933 рр. є жанр замітки, в основу якої лягають проведені або заплановані заходи щодо вшанування пам'яті померлих. У замітці «33 хвилини»: давайте замислимось» підкреслено думку проте, що горе об'єднує людей, пробуджує в них патріотизм: «Молоді люди – члени молодіжних організацій, активісти студентського руху – кожного вихідного дня у своїх містах і селищах рівно 33 хвилини зачитують розділи регіонального тому Національної книги пам'яті жертв голодомору, в Україні: згадуючи одного – ми пам'ятаємо про мільйони» [29, С.6]. В «Индустриальном Запорожье» розміщено замітку «І транспорт повинен зупинитися» [9, С.1], в якій подано інформацію про хвилину мовчання. Суто інформаційними є публікації: «Як в Запоріжжі зустрінуть День пам'яті жертв голодомору» [11, С.1] – надано план заходів, що відбуваються в м.Запоріжжі, «Цей тиждень в історії» [5, С.14], «Країна сумуючи, замовкне на хвилину» [27, С.2].

Ще одна розглянута газета – «Суббота плюс». На жаль, у порівнянні з попередніми, на її сторінках значно менше уваги приділено Голодомору 1932-1933 рр., проте і вона не оминає висвітлення цієї теми: «Щоб пам'ятали» [30, С.2] – матеріали про акцію «Засвіти свічку». Складається усього з 6 речень, проте повноти змісту додає фото жінки з дитиною, які підтримують вогонь свічки. Читаємо: «За різними оцінками загинули від трьох до десяти мільйонів людей» [30, С.2]. У 2008 р. знаходимо матеріал: «Незгасима свіча» побувала в Запоріжжі» [23, С.4]. Це знову замітка проілюстрована великою фотографією свічки, зробленої у вигляді снопа.

До жанру замітки належить і публікація газети «Наше время плюс». На першій шпальті від 22 листопада 2007 р. тут розміщена велика кольорова фотографія бабусі зі свічками. Над фото напис – «Голодна» пам'ять. 24 листопада – Всеукраїнський день трауру за жертвами голодомору», під фото – заклик: «Запали свічку пам'яті о 16:00». Цим і обмежується дискурс теми голоду 30-х років на сторінках газети «Наше время плюс». Говорити тут про патріотичну функцію не видається можливим. Замітки на сторінках «Запорозької Січі»: «Трагедії Голодомору приурочено» [17, С.5] про вже згадувану не раз акцію «33 хвилини».

Трапляються матеріали, побудовані на документальних, архівних документах: стаття І.Левченко «Постає питання: як це висвітлюють у періодиці?» [19, С.6]. Уперше, на сторінках запорізьких газет, бачимо матеріал, побудований на витягах із закону «Про Голодомор 1932-1933 рр. в Україні» – «Прямі й опосередковані втрати від Голодомору 1932-1933 рр. – 4,6 мільйона людей». Тут є й список винуватців трагедії.

«Немовлята і Голод-33» [20, С.4] – матеріал про долю дітей дитячого будинку на вулиці Розі Люксембург намагалася дослідити газета «Запорозька Січ». Зокрема, як свідчать архівні матеріали Державного архіву Запорізької області, протягом 1932-1933 рр. у сиротинці померло 788 дітей віком від одного дня до 6 років. Вони нащадки тих українців Східної та Південно-Східної України, яких Великий голод змусив залишити села Полтавщини, Слобожанщини, Херсонщини і дійти до Дніпробуду та інших будов сталінської п'ятирічки на Запоріжжі. Автор підкреслює безмір трагедії, тим фактом, що дітей називали безпосередньо в сиротинці за обставинами, за яких їх знайшли: Найдьонов Ваня, Станціонний Іван, Суботін Льоня, Подземельний Жорж, Дождевая Люся, Снеговая Алла.

Найбільш емоційними є публікації, які побудовано на свідченнях очевидців трагедії: «Гину невинним» [32, С.8] та «Ті, хто пережив голод 33-го, і зараз не можуть нормально поїсти» Н.Желнова «Миг» [8, С.9]. Перша публікація – про долю людини, яка наважилася двічі повідомити в Москву про голод на українському селі – О.Марченка, друга – розповідь очевидця Т.Кульбаки. Є подібний матеріал і в номері «Запорозької Січі» від 22 листопада 2008 р., де надано спогади людей, що пережили Голод 1933-го [26, С.4].

Також наявні матеріали, в основі яких лежать історичні факти та їх інтерпретація у сучасному світі. Зокрема, у газеті «Запорізька правда» публікація «Дивляться зорі з неба, немов замучених очі...» [12, С.1] починається символічно навантаженими словами: «Повертаємось із забуття». Цій газеті взагалі притаманне використання емоційно навантажених словосполучень. Матеріал має певною мірою офіційний характер, простежується схвалення дій Президента України В.Ющенко, а також публікація виконує об'єднуючу функцію, констатує цілісність української нації: «З настанням сутінок люди палили сотні вогнів, приєднавшись таким чином до співвітчизників, які вшанувати пам'ять жертв Голодомору акцією «Запали свічу!».

У матеріалі «Голодомор засвистали. Запорізькі комуністи не дали вшанувати пам'ять загиблих від голоду» [16, С.1] увагу приділено висвітленню сутички між комуністами та представниками об'єднання «Свобода», що вшановували жертви Голодомору. Ця публікація показує, наявність розколу українців, що стосується питання про статус Голодомору 1932-1933 рр., констатує замісник губернатора області М.Фролов. У комуністів була інша точка зору на вшанування загиблих: «Це політична акція, створена для того, щоб посварити нас із Росією» [16, С.1]. Авторка матеріалу, демонструючи свою позицію, іронічно коментує засоби «вираження своєї точки зору на те, що відбувається» – сутички, шум від свистків, пищалок, лайки «бендеровці», «падлюки», нецезурні вислови.

У більшості газетних публікацій питання, чи був голод 1932-1933 рр. геноцидом, не ставиться під сумнів, а сприймається як факт. Проте є й інші матеріали: «У 33-му був просто прорахунок?» [28, С.8]. Читаємо: «Ні про який геноцид мови, зрозуміло, бути не може. Був просто господарський прорахунок індустріалізації, який було поглиблено посухою та світовою кризою» [28, С.8].

На сторінках газети «Миг» приділено увагу цій проблемі: запереченню на громадських слуханнях, організованих Запорізькою обласною радою, терміну «Голодомор», невизнанням його геноцидом проти української нації [10, С.6].

Отже, переважна більшість публікацій спрямована викликати в читачів пробудження патріотичності. Матеріалам притаманний документалізм (архівні матеріали, історичні довідки, свідчення очевидців), надзвичайно емоційний тон оповіді. У них чітко виражено позицію авторів – визнання Голоду у 30-х рр. минулого століття, підкреслення його жахливих виявів та масштабів. Існують матеріали організаційного характеру: об'єднують не тільки для проведення акцій, – мітингів, а й сприяють усвідомленню причетності до українства, консолідують як націю. Таким чином, запорізька преса, висвітлюючи тему голоду 1932-1933 рр., виконує одну із своїх важливих функцій – патріотичного виховання.

Але історію використовують для різних маніпуляцій. Деякі наші ЗМІ в непомітний, та почасти суперечливий спосіб, сприяють підтримці існуючих помилкових уявлень та міфів, що заважають громадянам, особливо молоді, формувати об'єктивний образ голодного лихоліття, а в деяких випадках – заперечення факту голодомору.

Загалом зростаюче висвітлення Голодомору 1932-1933 рр. у місцевій пресі позитивно сприяє формуванню національної свідомості. Однак, аналіз деяких регіональних видань за 2007-2008 рр. засвідчив що, знайти матеріали, що б стосувалися згаданої теми у літніх чи весняних випусках виявилось марним (датуються лише листопадом). Тому перед журналістами постає завдання зробити цей напрямок більш системним.

Література

1. Биков А. ...І освятили хліб / Артем Биков // Запорізька правда. – 2007. – 27 листопада. – С. 1.
2. Голод 1921-1923 і українська преса в Канаді / Упорядник Роман Сербин. – Торонто : Українсько-Канадський-Дослідчо-Документаційний Центр, 1995. – 700 с.
3. Голод В. В Ударнику нічого не забули / Віталій Голод // Запорізька правда. – 2007. – 27 листопада. – С. 1.
4. Егорова И. Это очень запоздалое извинение / Ирина Егорова // Индустриальное Запорожье. – 2008. – 20 ноября. – С.4.
5. Эта неделя в истории // Индустриальное Запорожье. – 2008. – 14 ноября. – С.14.
6. Желнова Н. Памятник объединения / Наталья Желнова // Индустриальное Запорожье . – 2007. – 30 ноября. – С. 4.
7. Желнова Н. С нами случилось бы то же самое... / Наталья Желнова // Индустриальное Запорожье. – 2008. – 20 ноября. – С.7.
8. Желнова Н. Те, кто пережил голод 33-го, и сейчас не могут нормально поесть / Наталья Желнова // Миг. – 2008. – 20 ноября. – С. 9.
9. И транспорт должен остановиться // Индустриальное Запорожье. – 2007. – 22 ноября. – С.1.
- 10.Как в «Байде» поговорили о Голодоморе // Миг. – 2007. – 29 ноября. – С.6.
- 11.Как в Запорожье отметят День памяти жертв голодомора // Индустриальное Запорожье . – 2007. – 23 ноября. – С.1.
- 12.Кліювка Г., Зелінський Ю. Дивляться зорі з неба, немов замучених очі... / Ганна Кліювка, Юрій Зелінський // Запорізька правда. – 2007. – 27 листопада. – С.1.
- 13.Кліювка Г., Зелінський Ю. Тут не ростиме трава забуття / Ганна Кліювка, Юрій Зелінський // Запорізька правда. – 2007. – 24 листопада. – С. 4.
- 14.Кошкалда О. Жертвам Голодомора установят отдельный памятник / Ольга Кошкалда // Индустриальное Запорожье . – 2007. – 6 ноября. – С. 1.
- 15.Кошкалда О. История останется в граните / Ольга Кошкалда // Индустриальное Запорожье. – 2008. – 20 ноября. – С. 1.
- 16.Кошкалда О. Голодомор засвистали. Запорожские коммунисты не дали почтить память погибших от голода / Ольга Кошкалда // Индустриальное Запорожье. – 2008. – 14 ноября. – С.1.
- 17.Короткевич О. Трагедії Голодомору приурочено / Олег Короткевич // Запорізька Січ. – 2008. – 18 листопада. – С.5.
- 18.Крест опять изуродован вандалами // Индустриальное Запорожье. – 2007. – 10 ноября. – С. 1.
- 19.Левченко И. Встает вопрос: как это освещать в печати? Про Голодомор – избегая оценок: в книге акимовского автора Виктора Гнедашева только факты и воспоминания / Ирина Левченко // Индустриальное Запорожье. –

2008. – 11 ноября. – С.6.
- 20.Левченко М. Немовлята і Голод-33 / Михайло Левченко // Запорізька Січ. – 2008. – 22 листопада. – С.4.
- 21.Московцева В. Голод найперше косив дітей / Віталіна Московцева // Запорізька правда. – 2008. – 20 листопада. – С. 6.
- 22.Муха О. Жалоба об'єднала гуляйпільців / Олена Муха // Запорізька правда. – 2007. – 27 листопада. – С.1.
- 23.«Неугасаемая свеча» побывала в Запорожье / Подготовили Роман Акбаш, Елена Гранишевская // Суббота плюс. – 2008. – №47. – С. 4.
- 24.Памяти погибших от Голодомора // Миг. – 2008. – 20 ноября. – С.10.
- 25.Платонова Л. Живим, щоб пам'ятали / Лідія Платонова // Запорізька правда. – 2008. – 20 листопада. – С.6.
- 26.Полешко А. Запоріжці згадують Голодомор / Анастасія Полешко // Запорізька Січ. – 2008. – 22 листопада. – С. 4.
- 27.Страна скорбя, замолчит на минуту // Индустриальное Запорожье. – 2008. – 20 ноября. – С.2.
- 28.Теплов А. 33-м был просто просчет? / Альфред Теплов // Индустриальное Запорожье. – 2008. – 22 ноября. – С. 8.
- 29.«33 хвилини»: давайте задумаємось / Управління у справах преси та інформації // Запорізька правда. – 2008. – 20 листопада. – С.6.
- 30.Чтобы помнили // Суббота плюс. – 2007. – 29 ноября. – С.2.
- 31.Чуприна А. «Реабілітовані історією» – моральна пошлина» / Анна Чуприна // Миг. – 2007. – 29 ноября. – С.6.
- 32.Шишак В. Погибаю невинним / Влалимир Шишак // Миг. – 2008. – 20 ноября. – С.8.
- 33.Яценко А. Голодомор в Україні 1932-1933 років як проблема світової журналістики: Автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук: спец. 10.01.08 / Львівський національний ун-т ім. Івана Франка /А. Яценко. – Л., 2005. – 18 с.

Тема № 3

Міжнаціональна проблематика в кримській пресі

План

1. Актуальність тем мультикультурності, поліетнічності та міжнаціональної терпимості в кримському соціумі.
2. Способами та методами посилення національної ворожнечі у друкованих ЗМІ Криму.
3. Аналітичні, дослідницькі розвідки, безпристрасність мови документів, толерантність, науковість та беззаперечні історичні факти, виважені соціологічні дані як прийнятні форми ведення дискусії про національне питання.

Історичною особливістю Криму є різноманіття національного складу населення. Тут формувалися три корінні етноси – кримські татари, караїми та

кримчаки. У різний час тут поселилися німці, греки, вірмени, росіяни, українці, болгари, євреї, поляки, чехи, цигани, італійці, естонці та інші. Сьогодні в Криму проживають представники більш як 80 національностей.

Відповідно теми мультикультурності, поліетнічності та міжнаціональної терпимості нині дуже популярні в Криму. Особливу роль тут відіграють медіа, від свідомої позиції яких нерідко залежить прийняття, чи неприйняття певного народу рештою соціуму, а також плекання, чи забуття міжнаціональних образ.

Досвід Криму свідчить, що ЗМІ є потужним засобом впливу на взаємини між різними народами, що живуть на півострові. Очевидно, журналісти не до кінця усвідомлюють, що їхня позиція може викликати і викликає напругу в суспільстві. Показовою була суперечка між газетами. «Крымское время», яке звинуватили в розпалюванні міжнаціональної та міжконфесійної напруги, в тому ж само звинувачено «Голос Крыма» тощо [6].

Теоретико-методологічною основою роботи стали праці сучасних учених: Ю.Колісника [7], У.Оуен [11], Н.Погорілої [12], М.Поповича [13], Н.Яблоновської [15].

Аналіз сучасних регіональних друкованих засобів масової інформації Автономної Республіки Крим засвідчує постійну увагу видань до національних проблем півострову, а саме: прояви ксенофобії як до окремих націй (наприклад, упослідження кримських татар, українців у регіоні), так і до їхньої історичної спадщини, мовного багатства, культурно-релігійних цінностей – складових національної ідентичності.

Способами та методами посилення національної ворожнечі у друкованих ЗМІ Криму стали:

1. Умисне вживання певних термінів, понять у старому значенні, хоч вони вже втратили його, збагатившись завдяки сучасним науковим працям та новітнім підходам, новим змістом. Слово «націоналіст» такі видання й сьогодні вважають тавром, виключно в різко негативному значенні вживають слова «бандерівець», «оунівець», «воєк УПА» тощо (газети «Крымская правда» [2], «Крымское время» [9]);

2. Антиукраїнський та антитатарський дискурс. Спроба створити у суспільній свідомості неправдивих психологічних установок в оцінці людей конкретної національності та віросповідання: тотальна критика всього кримськотатарського, мусульманського, заперечення існування української нації та мови («Крымская правда» [1]);

3. Застосування так званої «мови ворожнечі», тобто своєрідне мовне конструювання моделей та практик соціальної нерівності. Нетерпимість й образи на адресу кримських татар звучать на лексичному рівні у зв'язку з зіткненням кримськотатарських етнічних та корпоративних інтересів у боротьбі за кримську землю. «Крымская правда», «Первая Крымская» процес самозаселення називає «самозахопленням» [5]. Рішення Курултаю, Меджліс, його дії класифіковано як «організоване злочинне угруповання курултай-меджліс», «злочинне угруповання» до того ж називає і «незарєєстрованим підпільним (нелегальним)» («Первая Крымская» [10]);

4. Спроби так чи інакше спотворити історію чи реальний хід подій. Історія Кримської республіки до 1944 р. тлумачиться таким чином, що тогочасна автономія не була кримськотатарською національною, і навіть вводять в обіг новий термін «територіальна автономія» («Крымская правда», «Первая Крымская»). Газета «Крымская правда» називає воїнів УПА «неофашистами», «нацистами» [15]. Частина сучасної преси публікує матеріали про «колабораціонізм» кримських татар, намагаючись затаврувати їх, заплямувати фактами співробітництва з німцями («Крымская правда» [16]);

5. Виступи проти відновлення у Криму шкіл з рідними мовами навчання, критика «повзучої українізації», гаслами на кшталт «Захистимо російську мову та наших дітей від українізації!» спроба актуалізації болючих мовних питань у ЗМІ деякими політичними силами – такий підхід до висвітлення у періодиці мовного питання не сприяє поширенню толерантності, встановленню рівноправності мов, а переважанню російської мови, зрозуміло ж, на шкоду українській та кримськотатарській мовам та культурам, а навпаки поляризує суспільство, сприяє остаточному зміцненню вододілу у регіоні («Крымская правда» [8]);

6. Формування друкованими ЗМІ психологічного стереотипів жителів Криму на іслам, котрі впливають на міжетнічні відносинами загалом. Численні нагадування про загрозу політичного «ісламського екстремізму» чи справа «хрестоповалу» («Крымская правда») сприяли тому, що автономія наблизилась до міжнаціонального конфлікту. Найбільш «відзначилися» у цій ситуації проросійські газети, які виходили із заголовками на зразок: «Местные секреты об исламских радикалах» [4].

Отже, засоби масової комунікації, часто замість того, щоб поширювати толерантність, породжують та поглиблюють антагоністичні стереотипи, роздмухують міжетнічну ворожнечу, а часом навіть відверто провокують міжнаціональні конфлікти.

Сучасні філософи П.Слотердайк, Г.Йонас, М.Попович такі цинічні мас-медіа вважають факторами руйнування світу, адже вони повністю позбавляють людину почуття відповідальності.

Вітчизняні дослідники причинами тиражування ксенофобії пресою в Україні та в Криму зокрема є: «посттоталітарна спадщина ... з нетерпимістю усілякої іншості» [12], політична гра Росії за Крим, звідси – посилення тенденції «неприйняття України як держави на самому півострові» [14].

На жаль, кримська преса справила чималий вплив на роздмухування міжетнічної ворожнечі в АРК. Шляхи подолання цієї проблеми у перейманні досвіду видань «Голос Криму», «Крымской газеты», «Кримська світлиця». Ці газети, напротивагу вищезгаданим, публікували аналітичні й дослідницькі розвідки, котрі не лише не загострювали, а навпаки нищили стереотипи проти окремих націй. Саме вони в хаотичну дискусію із національного питання внесли безпристрасність мови документів, толерантність і відсутність звичної для Криму емоційності, науковість та беззаперечні історичні факти, виважені соціологічні дані [3].

Література

1. Астахова Н. Принесённые ветром [Електронний ресурс] /Н.Астахова // Крымская правда. – 2008. – 22 марта. – Режим доступа до статті: <http://www.kp.crimea.ua>
2. Бандеровской акции – нет! [Електронний ресурс] // Крымская правда. – 2002. – 12 октября. – // Режим доступа до статті: <http://www.kp.crimea.ua>
3. Бекиров Н. Крымскотатарский фактор в контексте этнополитических тенденций Украины [Електронний ресурс] /Н. Бекиров // Голос Крыма. – 2002. – 4 октября. – Режим доступа до статті: <http://www.goloskrima.com>
4. Буджурова Л. Местные секреты об исламских радикалах [Електронний ресурс] /Л. Буджурова // Первая Крымская. – 2003. – 5 декабря. – Режим доступа до статті: <http://1k.com.ua>
5. Гончарова М. Самозахваты приблизились к границам Симферополям [Електронний ресурс] / М. Гончарова // Первая Крымская. – 2006. – 20 января. – Режим доступа до статті: <http://1k.com.ua>
6. 27 березня – виїзне засідання Комітету ВР з питань свободи слова та інформації на базі Державної телекомпанії «Крим» [Електронний ресурс] // Телекритика. – 2008. – 25 березня. – <http://www.telekritika.ua>
7. Колісник Ю. Преса національних меншин України або як навчитись любити свою націю / Ю.Колісник. – Черкаси : Брама-Україна, 2006. – 144 с.
8. Корнилов В. Забытая украинизация [Електронний ресурс] /В. Корнилов // Крымская правда. – 2008. – 11 апреля. – Режим доступа до статті: <http://www.kp.crimea.ua>
9. Мащенко А. В Крыму бандеровцев забросали яйцами [Електронний ресурс] /А. Мащенко // Крымское время. – 2007. – 16 октября. – Режим доступа до статті: <http://www.time4news.org>
10. Меджлис сверит часы по курултаю [Електронний ресурс] // Первая Крымская. – 2006. – 28 декабря. – Режим доступа до статті: <http://1k.com.ua>
11. Овен У. Мова нетолерантности – зручний привід для цензури? // І. – 2000. – № 16. – С. 12 – 17.
12. Погоріла Н. Ксенофобія в Україні: статистика взаємної неприязні [Електронний ресурс] /Н. Погоріла. – Режим доступа до статті: // <http://www.dialogs.org.ua>
13. Попович М. Толерантність як ідеал європейської цивілізації // Europejskie modele tolerancji. – Rzeszow: Wydawnictwo universytetu rzeszoowskiego, 2001. – S. 34 – 39.
14. Смагіна А. «Кому належить Крим?» Кілька зауваг до змісту інформаційних воєн [Електронний ресурс] /А.Смагіна. – Режим доступа до статті: // <http://www.ucipr.kiev.ua>
15. Сожгли нацистские флаги [Електронний ресурс] // Крымская правда. – 2006. – 2 мая. – Режим доступа до статті: <http://www.kp.crimea.ua>

16. «Татарский вопрос» в годы оккупации [Электронный ресурс] //Крымская правда. – 2006. – 21 декабря. – Режим доступа до статті: <http://www.kp.crimea.ua>
17. Яблоновська Н. Етнічна преса Криму: історія та сучасність /Н.Яблоновська. – Сімферополь : Кримське навчально-педагогічне державне видавництво, 2006. – 312 с.

ПЛАН ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

Практичне заняття № 1 Проблематика різних типів ЗМІ

План

1. Особливості роботи різних відділів редакції ЗМІ і висвітлення їх проблематики.
2. Специфіка подання інформації друкованими ЗМІ. Універсальні і спеціалізовані за проблематикою видання.
3. Особливості роботи на радіо. Проблематика різних типів радіопрограм.
4. Проблематика телепрограм.
5. Організація і робота інформаційних агенств.
6. Особливості роботи в Інтернеті.
7. Рубрикація і жанрова різноманітність у залежності від висвітлюваних проблем.

Література

Основна:

1. Багиров Э. Основы телевизионной журналистики / Энвер Багиров. – М. : Изд-во МГУ, 1987. – 238 с.
2. Гоян О. Основы радиожурналистики і радіоменеджменту: [підручник для студ. вищих навч. закл., які навчаються за напрямом «Журналістика»] / Олесь Гоян. – К. : Веселка, 2004. – 225 с.
3. Иванов В. Теоретико-методологічні основи вивчення змісту масової комунікації / Валерій Иванов. – К. : Київський ун-т ім. Тараса Шевченка, 1996. – 204 с.
4. Иванов В. Сучасні комп'ютерні технології і засоби масової комунікації: аспекти застосування / Валерій Иванов. – К. : Київський ун-т ім. Тараса Шевченка, 1996. – 180 с.
5. Ким М. Технология создания журналистского произведения / Максим Ким. – СПб. : Изд-во Михайлова В.А., 2001. – 212 с.
6. Колесниченко А. Поиск темы и сбор информации / А.Колесниченко // Журналистика и медиарынок. – 2008. – № 11. – С. 32 – 35.
7. Лизанчук В. Радіожурналістика: засади функціонування / Василь Лизанчук. – Львів : ПАІС, 2000. – 365 с.
8. Мелешенко О. Інтернет-технології в сучасній журналістиці: моделі та практика: [навч. посібник] / Олександр Мелешенко. – К. : КиМУ, 2005. – 140 с.
9. Москаленко А. Теорія журналістики: [підручник] / Анатолій Москаленко. – К. : Експрес-об'ява, 1998. – 334 с.
10. Панченко С. Навчальна програма дисципліни «Проблематика засобів масової інформації» / Світлана Панченко. – К. : МАУП 2005. – 18 с.
11. Потятиник Б., Лозинський М. Патогенний текст / Борис Потятиник, Мар'ян Лозинський. – Львів : Місіонер, 1996. – 295 с.
12. Проблематика СМІ: Информационная повестка дня / Под ред. М.Шкондина, Г.Вычуба, Т.Фроловой. – М. : Аспект Пресс, 2008. – 316 с.

13. Телевизионная журналистика: [учебник для студ. вузов, обучающихся по направлению и спец. «Журналистика»] / Ред. Г. Кузнецов. – М. : Издательство Московского ун-та; Наука, 2005. – 367 с.
14. Чабаненко М. Інтернет-ЗМІ як складова частина системи засобів масової інформації України: [монографія] / Мирослава Чабаненко. – Запоріжжя: ЗНУ, 2011. – 183 с.
15. Шкляр В. Мас-медіа і виклики нового століття / Володимир Шкляр. – К. : Грамота, 2003. – 48 с.

Додаткова:

1. Недопитанський М. Тематична спеціалізація журналіста [Електронний ресурс] / Микола Недопитанський. – Режим доступу до статті : <http://journlib.univ.kiev.ua/index.php?act=article&article>
2. Справочник для журналистов стран Центральной и Восточной Европы / сост. Малькольм Ф. Мэллет. – М. : Права человека, 1998. – 152 с.
3. Почепцов Г. Теорія комунікацій / Георгій Почепцов. – К. : Київський ун-т ім. Тараса Шевченка, 1999. – 308 с.

Методичні рекомендації та поради

Треба наголосити на потребі предметно-тематичної спеціалізації майбутнього журналіста. Це набір проблем, властивих певній галузі чи темі, на висвітленні якої спеціалізується журналіст. Такий вибір здебільшого сталий, але його можна поповнювати новими підходами до вирішення за давнених складних завдань, новими оцінками, а також питаннями. Тож головна робота медійника полягає у збиранні та структуруванні інформації – відповідно до спеціалізації, щоб у потрібний момент «видобути» ту чи іншу інформацію з «шухляди» й зробити з неї повноцінний самостійний матеріал.

Переваги предметно-тематичної спеціалізації полягають у тому, що журналіст планує свою роботу на тривалий час, не хапається за будь-яку тему, в якій часто не розбирається, одразу подає суспільству новину, що стосується його тематики, самореалізується, готуючи змістовні аналітичні матеріали.

Зверніть увагу на специфіку проблемно-тематичної моделі різних типів ЗМІ: офіційні видання – «право та кримінал», «культура й мистецтво», «сільське життя», «соціальна сфера», «політика», неспеціалізовані видання пізнавально-розважального характеру – «культура та мистецтво», «події», «дозвілля», «політика» тощо.

Проаналізуйте загальні недоліки, виявлені у результаті дослідження проблематики ЗМІ: інформаційний виклад подій, відсутність аналітичних публікацій; ангажованість матеріалів на політичну, передвиборчу тематику; слабку розробку економічної тематики (у неспеціалізованих ЗМІ); непопулярність соціальних тем; формування тем на культурну тематику за залишковим принципом; спорадичний інтерес до певних проблем; відсутність пропозицій з боку журналістського загалу щодо їх рішень; недотримання логіки у виділенні рубрик, тематичних блоків і сторінок на ін.

Питання для самоперевірки:

1. Назвіть основні тематичні блоки журналістських матеріалів. У чому полягає специфіка їх підготовки?
2. Охарактеризуйте відмінності, що породжені типом ЗМІ, у висвітленні тієї чи іншої проблеми.
3. Що являє собою проблемно-тематична спеціалізація журналіста? Чи потрібна вона в нинішніх умовах інформаційного виробництва?
4. Які тематичні преференції мають ЗМІ, а які уподобання має аудиторія?
5. Яка тематична спеціалізація найбільш популярна, яка найбільш оплачувана?

Практичне заняття № 2 Журналістика та політика

План

1. Висвітлення діяльності Президента, його адміністрації, облміністрацій, місцевих органів влади.
2. Проблеми взаємодії Президента та Уряду.
3. Висвітлення діяльності громадських організацій, партій, рухів тощо.
5. Стан законодавства. ЗМІ та проблема проведення системних реформ.
6. Висвітлення проблем зрощення фінансових кіл, органів влади і криміналу.

Література

Основна:

1. Дуцик Д. Політична журналістика / Діана Дуцик. – К. : Видавничий дім «Києво-Могилянська академія», 2005. – 137 с.
2. Гриценко О. Преса і політика: проблеми, концепції, досвід / Олена Гриценко, Володимир Шкляр. – К. : Інститут журналістики Київського національного ун-ту ім. Тараса Шевченка, 2000. – 70 с.
3. Корконосенко С. Основы журналистики: [учебник для студентов вузов] / Сергей Корконосенко. – М. : Аспект Пресс, 2001 – 287 с.
4. Чічановський А., Шкляр В. Політика, преса, влада / Анатолій Чічановський, Володимир Шкляр. – К.-М. : Слов'янський діалог, 1993. – 68 с.
5. Шкляр В. Публіцистика і політика: Зб. наук. пр. / За заг. ред. Володимира Шкляра. – К., 2000. – Вип. 1. – 77 с.
6. Шкляр В. Публіцистика і політика: Зб. наук. пр. / За заг. ред. Володимира Шкляра. – К., 2001. – Вип. 2. – 96 с.

Додаткова:

1. Гаврада І. Цензура як прояв недемократичності державної політики України у сфері засобів масової інформації / Ігор Гаврада // Політичний менеджмент. – 2006. – № 5. – С. 95 –106.
2. Уривки із звіту соціального дослідження «Інформаційна робота органів місцевого самоврядування. Проблема забезпечення інформаційної відкритості та ефективної взаємодії» // Свобода висловлювань і приватність. – 2005. – № 2. – С.17 – 26.
3. Урина Н. Журналистика и политика: итальянский опыт взаимодействия / Наталья Урина. – М. : Издательство МГУ, 2010. – 174 с.
4. Фінклер Ю. Друковані мас-медіа як фактор тиску: до постановки проблеми / Юрій Фінклер // Вісник Книжкової палати. – 2003. – № 5. – С. 22 – 23.
5. Федоров І. Парламентський журналіст: попытка соціологічного портрета / І.Федоров // Журналіст. – 2009. – № 8. – С. 63.

Методичні рекомендації та поради

Слід проаналізувати об'єктивність, наявність кількох або інколи тільки однією точок зору у матеріалах про політику, глибини висвітлення причинно-наслідкових зв'язків, маніпулятивних прийомів інформаційної телевізійної журналістики. Особливу увагу необхідно звернути на рівень головних політичних підсумкових програм вітчизняного телефіру «Подробиці тижня» каналу «Интер», «ТСН. Підсумки» каналу «1+1» и «Факти тижня з Оксаною Соколовою» – «ICTV», їх відповідності заявленому авторами визначенню «аналітична програма».

Натомість професійний аналіз політичних подій – тобто, буквально анатомування подій та позицій, за для того, щоб пояснити глядачу, що відбувається і що може відбуватись надалі; розслідування мотивів вчинків конкретних людей, окреслення контекстів цих вчинків у далекій перспективі, пошук тенденцій у які вкладаються ці події, а також, врешті-решт, створення прогнозу того як ці тенденції виявлять себе в близькій та далекій перспективі у численних політичних проектах вітчизняного ефіру: «Свобода слова» на «ICTV», «Большая политика» на «Интер» та ін.

Необхідно розглянути різнобічність аналізу та інформування радіослухачів про певну подію політичного життя у програмах «Від першої особи (Ера FM), «Парламентський тиждень», «Тиждень уряду», «Політична студія» на першому каналі Українського радіо, читачів якісної, масової та партійної преси, інтернет-видань.

Треба зауважити, що журналістові досить важливо дотримуватись політичного балансу, не приставати на бік того чи іншого політика, політичної сили. Крім неупередженості та нейтральності, надаючи суспільству важливу

інформацію про реальні процеси, що відбуваються у нашому політикумі – політичний популізм та цинізм, справжню сутність подій та рішень влади, зрада ідеологічних платформ тощо.

Питання для самоперевірки:

1. Охарактеризуйте основні проблеми українського політикуму через призму журналістського бачення.
2. Які форми висвітлення діяльності політичних лідерів Ви знаєте?
3. Настільки повно відображається у ЗМІ діяльність суб'єктів політичного процесу?
4. Образи політичних партій, парламентських фракцій, політичних лідерів у мас-медіа.

Практичне заняття № 3 Міжнародна проблематика в ЗМІ

План

1. Форми, методи і жанри висвітлення міжнародного життя.
2. Проблеми взаємин України з країнами «дальнього» і «ближнього» зарубіжжя.
3. Висвітлення подій в Україні для зарубіжних ЗМІ і видань, що розповсюджуються за кордоном.

Література

Основна:

1. Гриценко О., Основи теорії міжнародної журналістики: [підручник для студ. гуманіт. спец. вищ. закл. освіти] / Олена Гриценко, Володимир Шкляр. – К. : ВПЦ «Київський університет», 2002. – 303с.
2. Зерницька О. Глобальний розвиток систем масової комунікації і міжнародні взаємовідносини / Ольга Зерницька. – К. : Освіта, 1999. – 351 с.
3. Слісаренко І. Мас-медіа і міжнародні процеси / Ігор Слісаренко – К. : Київський ун-т ім. Тараса Шевченка. Інститут журналістики; Центр вільної преси, 1999. – 34 с.
4. Петрів Т. Інформаційні процеси в контексті глобалізації / Тарас Петрів. – К. : Грамота, 2003. – 47 с.
5. Теорія міжнародної журналістики. – К. : Інститут масової інформації, 2006. – 87 с.
6. Шкляр В. Мас-медіа: виклики нового століття / Володимир Шкляр. – К. : Грамота, 2003. – 48 с.

Додаткова:

1. Гайлевич М. Європейська проблематика у мас-медіях Польщі / Міхал Гайлевич // Вісник Львівського університету. Серія: журналістика. – 2001. – Вип. 21. – С. 523 – 529.
2. Житарюк Н. Міжнародна співпраця: проблеми практичної журналістики / Наталія Житарюк // Вісник Львівського університету. Серія: Журналістика. – 2001. – Вип. 21. – С. 349 – 351.
3. Иванов В., Назаров М. Массовая коммуникация в условиях глобализации / Вилен Иванов, Михаил Назаров // Социальные исследования. – 2003. – № 10. – С. 20 – 29.
4. Олексієнко Н. Проблеми впливу ЗМІ на суспільства країн колишнього СРСР / Н.Олексієнко// Нова політика. – 1999. – № 10. – С. 14 – 17.
5. Світові мас-медіа: [короткий довідник для студ. Ін-ту журналістики] / Упорядники Тарас Петрів, Ігор Слісаренко. – К. : Видавничий центр «Київський ун-т», 1999. – 50с.
6. Якою бачить Україну міжнародна спільнота? Міжнародний імідж України міфи і реалії [Електронний ресурс]. – Режим доступу до статті: razumkov.org.ua/additional/analytical_report_nsd3

Методичні рекомендації та поради

Зверніть увагу, що в інформаційному просторі проблеми міжнародних стосунків завжди входять до теми дня. Відповідна проблематика, мабуть, найбільш фактологічна. Навіть найменші відхилення у висвітленні реальних подій і радикальне тенденційне висвітлення ситуацій можуть викликати оперативний відгук як з боку українських зовнішньополітичних структур, так і міжнародних політичних кіл. Робота з цією темою вимагає повного і чіткого уявлення про зовнішньополітичні орієнтири України.

Безперечним пріоритетним напрямком зовнішньої політики, і відповідно особливої уваги ЗМІ, є простір колишнього Радянського Союзу – зони стратегічних інтересів України. Особливо актуальним є питання протистояння інформаційним війнам із боку Росії. Принципове значення для України відіграє розвиток контактів з Європою, що стосуються практично всіх сторін партнерства від торгівлі й енергетики до науково-технічного і культурного співробітництва. Важливим напрямом є стосунки з США.

Слід акцентувати, що в умовах глобалізації, нового світового устрою, для якого характерна тенденція росту взаємозалежності країн, значення проблематики, пов'язаної з міжнародною політикою, зростає. І як відповідь на цю очевидну потребу програми «Вікно в Європу», «Час-Тіме» на 5 каналі, що завоювали визнання професіоналів і викликають стійкий інтерес аудиторії, намагаються зрозуміти, яке місце займає Україна в сучасному світі.

Проте необхідне проведення широкомасштабних агітаційно-інформаційних національних кампаній, розроблення і запровадження програм

інформування широких кіл громадськості щодо стосунків із іншими країнами – проблеми міжнародного життя у «загальних» ЗМІ висвітлені недостатньо.

Питання для самоперевірки:

1. Яка змістова модель міжнародної тематики в українських ЗМІ? Настільки вона якісна?
2. Чому міжнародну проблематику вважають найбільш фактологічною?
3. Яка роль журналістики у формуванні міжнародної політики держави?
4. Розкрийте специфіку роботи журналіста при висвітленні міжнародних конфліктів.

Практичне заняття № 4 **Особливості національних виборів для ЗМІ**

План

1. Основні особливості діяльності ЗМІ у передвиборчий період. Преса. ТБ, Інтернет та електорат: специфіка взаємовідносин.
2. Виборча кампанія – боротьба імен чи ідей? Мас-медіа та виборчі програми.
3. Пріоритетні теми виборчих кампаній.

Література

Основна:

1. Бадрак В. Фактори ефективності впливу друкованих ЗМІ (преси) на електорат: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук: спец. 10.01.08 «Журналістика» / В.Бадрак / Київський національний ун-т ім. Т.Г.Шевченка. Інститут журналістики. – К., 2000. – 20 с.
2. Засоби масової інформації та брудні виборчі технології: президентські вибори 2004 року в Україні. Аналітичний звіт. – Харків : Інститут прикладних гуманітарних досліджень, 2005. – 67 с.
3. Засоби масової інформації та вибори до Верховної Ради України 2002 року. – К. : Інформаційний прес-центр IREX ПроМедіа. – 51 с.
4. Засурский Я. Политическая коммуникация /Я.Засурский // Вестник Московського університета. Серія 10. Журналістика. – 2001. – № 5. – С. 3 – 6.
5. Чекмишев О. Україна на виборах (Діяльність ЗМІ у контексті становлення демократії) / Олександр Чекмишев. – К. : Агентство «Україна», 1998. – 416 с.

Додаткова:

1. Бадрак В. Преса та електорат /Валентин Бадрак, Володимир Шкляр // Вісник Київського університету. Сер. Журналістика. – 1999. – Вип. 7. – С. 46 – 49.

2. Іванеско Д. Особливості інформаційного мовлення на національних телеканалах України в передвиборчий період / Д.Іванеско // Вісник Київського університету. Серія: Журналістика. – 2005. – № 13. – С. 14 – 19.
3. Костенко Н. Мас-медіа у виборах: ціннісні орієнтації політичної сфери / Н.Костенко // Політична думка. – 1999. – № 4. – С. 100 – 120.
4. Котюжинська Т. Особливості національних виборів для ЗМІ: підсумки і тенденції: права, надані законом / Т.Котюжинська // Журналіст України. – 2004. – № 6. – С. 24 – 34.
5. Лертанович В. Опозиційна преса: штрихи до портрету / В.Лертанович // Вісник Львівського університету. Серія: Журналістика. – 2004. – Вип. 24. – С. 117– 121.
6. Пославський І. Президентські вибори в Україні, Російській Федерації та США: порівняльний аналіз / І.Пославський // Вісник Львівського університету. Серія: Журналістика. – 2003. – Вип. 22. Ч. 1. – С. 157 – 166.
7. Результати контент-аналізу електронних та друкованих медіа у передвиборчий період [Електронний ресурс]. – Режим доступу до статті: aur.com.ua
8. Савков А. Сучасна роль засобів масової інформації у виборчому процесі України [Електронний ресурс] / А.Савков. – Режим доступу до статті: nbuv.gov.ua/Наукова_періодика_України/.../2010_2/p2_19.html
9. Слісаренко І. Злочин і покарання: Мас-медіа і соціальна відповідальність (на прикладі президентських перегонів 2004 р.) / І.Слісаренко // Персонал. – 2005. – № 3. – С. 19 – 23.
10. Сучасна українська журналістика і передвиборчий ринок ЗМІ [Електронний ресурс] / М.Томенко – Режим доступу до статті: www.tomenko.kiev.ua

Методичні рекомендації та поради

Зверніть увагу, що вплив засобів масової інформації на суб'єктів і учасників виборчих кампаній є значущим, часто навіть вирішальним. Для більшості виборців засоби масової інформації стають найпотужнішим джерелом інформації про політичні партії, виборчі блоки партій, кандидатів у народні депутати, про перипетії виборчого процесу тощо.

У висвітленні і здійсненні виборчої кампанії беруть участь різні медіа. Але мета у них одна, і вона відповідальна: слід забезпечити доступ до засобів масової інформації усім партіям і кандидатам, що беруть участь у виборах, надати електорату точну, об'єктивну, неупереджену інформацію, спонукати виборців виявити громадянську відповідальність і взяти участь у виборах.

Натомість у період передвиборної кампанії мас-медіа часто не виконують виключно інформаційну функцію та не займають нейтральну, посередницьку позицію між претендентами на вищу державну посаду (депутатську посаду), з одного боку, та громадянами (виборцями) – з іншого. Навпаки, вони активно використовують весь арсенал брудних технологій, здійснюють селекцію

кандидатів чи партій, обмежуючи одних чи промовуючи інших претендентів, а також не надаючи громадянам збалансованої інформації для формування власної позиції.

Методи й засоби, якими сучасні журналісти користуються задля здійснення цілеспрямованого впливу на аудиторію, та, зокрема, з метою зміни політичної орієнтації виборців: домінування негативної інформації, міфологізація виборчої кампанії, різке збільшення прихованої реклами з апелюванням у матеріалах до людських уявлень.

Слід зауважити, що виборчий процес не тільки акцентує діяльність ЗМІ на політичній соціалізації громадян, але і дозволяє їм не ілюзорно стати на захист громадських інтересів. Це особливо актуально при розгляді пріоритетних проблем виборчих кампаній – соціальних обіцянок (зростання рівня прибутків населення, бюджетне та пенсійне забезпечення), зовнішньополітичної орієнтації (вступ до НАТО, ЄС), долання економічної кризи та газового постачання, підтримки малого та великого бізнесу, корупції, зміни в мовній політиці тощо.

Питання для самоперевірки:

1. Простежте за тим, які теми стають платформою для передвиборчих обіцянок?
2. Назвати ЗМІ, котрі аналізують виконання політичних програм представниками політичного бомонду?
3. Яка роль якісних видань у виборчому процесі?
4. Особливості діяльності сучасних партійних ЗМІ.

Практичне заняття № 5 **Економічна проблематика в ЗМІ** **План**

1. ЗМІ і вузлові проблеми розвитку економіки України.
2. Сутність і проблематика бюджетування: українські реалії.
3. Місце, роль і перспективи економіки України в світовій економіці. Проблема спеціалізації та інтеграції в ЗМІ.
4. Участь журналістики в обговоренні проблем приватизації.
5. Специфіка висвітлення проблем переходу до ринкової економіки.
6. Міжнародні економіко-політичні зв'язки Запорізького регіону, проблеми їх розширення і розвитку в ЗМІ.
7. Проблеми промислового розвитку Запорізької області в регіональних ЗМІ.

Література Основна:

1. Мельник Г., Виноградова С. Деловая журналистика: [учебное пособие] / Галина Мельник, Светлана Виноградова. – СПб. : Питер, 2010. – 304 с.
2. Економіка – справа захоплююча. Економічна журналістика. – К. : Академія української преси, 2002. – 25 с.
3. Економічна журналістика: новації західної преси / Переклад та адаптація Алла Лазарева. – К. : Інститут масової інформації, 2006. – 119 с.
4. Методичні вказівки до написання та захисту творчих дипломних робіт з економічної проблематики преси / Укл. Іван Гутиря. – К., 1997. – 23 с.
5. Шевчук Д. Экономическая журналистика / Денис Шевчук. – М. : Гросс-Медиа, 2008. – 565 с.

Додаткова:

1. Аукуцинян С. Экономические журналы в период рыночных реформ / С. Аукуцинян // Вопросы экономики. – 2002. – № 2. – С. 130.
2. Гутиря І. Економічна проблематика в пресі: критерії та складові ефективності / Іван Гутиря // Соціокультурні аспекти права на комунікацію / За ред. А.Москаленка. – 1997. – С. 44 – 62.
3. Загорская Н. Пресса делового мира / Н. Загорская // Библиотекарь. – 1991. – № 5. – С. 14 – 17.
4. Иваницкий В. Основные направления в проблематике российской прессы: экономика [Электронный ресурс] / Валерий Иваницкий // Режим доступа до статті: www.evartist.narod.ru
5. Мурзин Д. Очерк типологии деловой прессы / Дмитрий Мурзин // Вестник Московського університета. Серія 10. Журналистика. – 2003. – № 2. – С. 64 – 75.
6. Павлюк І. Бізнесово-ділові періодичні видання Волині період консолідації суспільства (1990 – 2000) / І. Павлюк // Вісник Львівського університету. Серія: Журналистика. – 2003. – Вип. 22. Ч.2. – С. 293 – 304.
7. Сергачев В. Деловая пресса / Владимир Сергачев// Журналист. – 1998. – № 8. – С. 60 – 62.
8. Тертычный А. Экономический анализ в прессе / Александр Тертычный // Журналист. – 2007. – № 12. – С. 70 – 71.

Методичні рекомендації та поради

Зверніть увагу, що економічна інформація в інформаційному полі має загальнодержавний, макросуспільний та міжнародний напрями. У цій ситуації надзвичайно важливо, щоб журналіст, який висвітлює економічні теми, мав відповідне уявлення про процеси, що відбуваються в економіці країни, розумів, як будується політика держави, бізнесу суспільних інститутів у цій галузі, як вона відображається на житті громадян. Мова йде насамперед про такі теми та проблеми, пов'язані з ними:

- глобальна фінансова криза, що переросла у економічну;
- взаємодія України та всього світу у світлі глобальних світових економічних процесів;
- участь громадян країни в фінансово-економічній діяльності через вклади збережень у банківську систему, придбання акцій та ін.
- бюджетний процес в Україні, його організація, його організація, механізми прийняття та виконання;
- розвиток малого, середнього та великого бізнесу;
- проблеми «багатих та бідних», тісно пов'язані з усіма перерахованими темами;
- «середнього класу» як логічне продовження попередньої теми;
- корупційної складової у процесах сучасного економічного будівництва в Україні;
- створення образу економічної України в закордонних та вітчизняних ЗМІ.

Пам'ятайте, що існують традиції локальної економічної журналістики, яка привертає увагу читачів до проблем чи досягнень регіону. Зокрема події суто місцевого значення, або мають регіональну прив'язку:

- проблеми розвитку та становлення підприємств промислового комплексу;
- проблеми розвитку сільського господарства;
- розвиток підприємництва як невід'ємного явища економіки.

Питання для самоперевірки:

1. У чому особливості генезису і розвитку економічних ЗМІ?
2. Назвіть основні типологічні характеристики ділового видання.
3. Яка специфіка роботи журналіста над текстом із економічної інформації?
4. Аспекти предметно-змістової структури ділової проблематики ЗМІ.

Практичне заняття № 6

План

Земельне питання – історична, ментальна, ключова тема для української нації. Проблеми аграрного сектору держави в ЗМІ

1. Аграрний сектор як вагома складова економіки України. Продовольча криза в світі та Україні.
2. Типологічна структура аграрних ЗМІ. Проблеми розвитку аграрного сегмента медіаринку: інформаційний вакуум; політизація та замовні матеріали; залежність державних регіональних ЗМІ від місцевих органів

- влади та місцевого самоврядування; відсутність зацікавленості керівників і власників ЗМІ у висвітленні теми; відсутність планового підходу до висвітлення теми в більшості видань, особливо комерційної спрямованості; недостатня активність третього сектору та професійних об'єднань, які б піднімали цю тему тощо.
3. Недосконалість механізму реалізації інформаційної політики держави та послаблення загального резонансу звучання теми землі та уваги до неї з боку громадськості.
 4. Якість матеріалів на тему земельних відносин (правова база, матеріали на інформації з першоджерел, роз'яснювальна інформація та практичні поради):
 - Актуальні питання ходу земельної реформи журналістами – складність теми для висвітлення, її новизна та комплексність;
 - Земельні суперечки у сільській місцевості (визнання права власності на земельні ділянки, порушення орендарем умов договору оренди паю, визначення меж земельної ділянки, розподіл майна колективних сільськогосподарських підприємств, суперечки між виробниками сільськогосподарської продукції тощо);
 - «Інформаційні» війни (молочна й ін.) та захист загальнонаціональних інтересів на зовнішніх ринках (насамперед, зерновому, продукції тваринного походження).
 5. Практична користь та актуальність для землевласників від матеріалів ЗМІ на земельну тематику.

Література **Основна:**

1. Лужанська Т. Аграрна преса України в контексті державної аграрної та інформаційної політики [Електронний ресурс] / Т. Лужанська. – Режим доступу до статті: brc.undp.org.ua
2. Земельна реформа в Україні / М.Пугачов. – К. : Аграрна політика для людського розвитку, 2004. – 24 с.
3. Земельна реформа та земельні відносини в Україні: [посібник для журналістів] [Електронний ресурс]. – К. : ІРЦ Реформування земельних відносин в Україні, 2003. – 155 с. – Режим доступу: [icrp.org.ua>files/257_dovidnyk.pdf](http://icrp.org.ua/files/257_dovidnyk.pdf)

Додаткова:

1. Актуальні проблеми аграрної реформи в Україні в умовах системної кризи світової економіки /за ред. І. Кириленка. – К.: Програма Розвитку ООН, 2009. – 135 с.

2. Дайджест найкращих конкурсних робіт Першого загальнонаціонального конкурсу публікацій у ЗМІ на тему реформування земельних відносин в Україні «Моя Земля». – К. : ІРЦ «Реформування земельних відносин в Україні», 2003. – 98 с.
3. Корецький М. Державне регулювання аграрної сфери у ринковій економіці: [монографія] / М. Корецький. – К. : Вид-во УАДУ, 2002. – 260 с.
4. Мостовий Г. Ринок продовольчих товарів та сільськогосподарської сировини: [монографія] / Г. Мостовий. – К. : Вид-во УАДУ, 2005. – 244 с.

Методичні рекомендації та поради

Сьогодні існує необхідність інформування населення про хід впровадження земельної реформи в Україні. Роль ЗМІ у цьому процесі очевидна і дуже важлива – інформувати про кожен етап такої реформи, виявляти недоліки та одразу ж визначати шляхи їх усунення.

Потреба вивчення питань земельної реформи та земельних відносин стала вкрай необхідною у зв'язку з входженням земельної реформи у кульмінаційний етап, що характеризується активізацією ринкових відносин. Недостатня і недосконала законодавча база, малоефективна інформаційна підтримка цього питання, недооцінка історичної ваги процесу з боку державних органів і як наслідок брак систематизованої, оперативної інформації, недоступність її у різних аспектах реформи – ось неповний перелік тих факторів, які спричинили невиправдано слабку обізнаність і журналістів, і самих учасників земельних відносин у суті реформи.

Успішне просування земельної реформи може стати могутнім стимулом економічного підйому країни, для цього, зокрема, створено спеціальну програму інформаційний ресурсний центр «Моя земля», цикл теле- та радіопрограм «Моя земля – моя власність», «Агроконтроль», започатковані дискусії на обласному радіо та телебаченні, де в прямому ефірі прості люди спілкуються з представниками влади, фахівцями з земельних питань.

Питання для самоперевірки:

1. Назвіть спеціалізовані програми з земельного питання, що займаються просвітницькою роботою.
2. Які проблемні питання земельної реформи найбільше мусуються у «загальних» ЗМІ?
3. Роль та методи роботи журналіста над «вічною» темою землі.

Практичне заняття № 7

Соціум та ЗМІ

План

1. Проблеми якості життя населення, праці, зайнятості, бідності, їх подолання в ЗМІ України.

2. Соціальна інфраструктура: житлові проблеми та проблеми домоволодіння, будівництво доріг, водопостачання тощо.
3. Захист прав окремих соціальних груп:
 - жінок, дітей;
 - сім'ї;
 - молоді;
 - людей похилого віку;
 - окремих етносів.
4. Висвітлення проблем організації дозвілля і відпочинку.

Література

Основна:

1. Бережная М. Проблемы социальной сферы в алгоритмах телевизионной журналистики / Марина Бережная. – СПб. : Издательский Дом С-Петербур. гос. ун-та, 2009. – 330 с.
2. Дзялошинский И. Журналистика соучастия. Как сделать СМИ полезными людям / И. Дзялошинский. – М. : Престиж, 2006. – 104 с.
3. Иванян Р. Журналистика и социальная работа : природа и опыт институционального взаимодействия: Россия, конец XX – начало XXI веков: автореф. дис. на соискание научной степени канд. полит. наук. 10.01.10 «Журналистика»/ Р.Иванян. – СПб., 2007. – 28 с.
4. Зайцева А. Тележурналистика и социальная политика в регионе: направления и формы взаимодействия: автореф. дис. на соискание научной степени канд. полит. наук. 10.01.10 «Журналистика»/ А.Зайцева. – СПб., 2011. – 24 с.
5. Социальная журналистика в гражданском обществе / Под ред. Татьяны Фроловой. – М. : Пульс, 2003 . – 44 с.
6. Средства массовой коммуникации и социальные проблемы: Хрестоматия / Составитель Искэндэр Ясавеев. – Казань : Издательство Казанского университета, 2000. – 223 с.

Додаткова:

1. Бойко О. Репрезентация социальных проблем в российской прессе 90-х годов [Электронный ресурс] / Ольга Бойко // Режим доступа до статті: <http://lib.socio.msu.ru>
2. Как вы расцениваете социальные инициативы СМИ / Вильям Смирнов // Вопросы культурологии. – 2006. – № 8. – С. 56 – 57.
3. Конюкова М. Неконструктивная «социалка» Или почему журналисты готовы показывать язвы общества, но уходят от объяснения их причин / Мария Конюкова // Журналист. – 2007. – № 10. – С. 78 – 79.

4. Корконосенко С. Соціожурналістика: поняття, структура, практика [Електронний ресурс] / Сергей Корконосенко // Режим доступу: [evartist.narod.ru>text9/51.htm](http://evartist.narod.ru/text9/51.htm)
5. Тертычный А. Анализ социальных потребностей в СМИ / Александр Тертычный // Журналист. – 2008. – № 11. – С.142 – 144.

Методичні рекомендації та поради

Слід зазначити, що сьогодні трапляються докори журналістському загалу в поверховому підході до висвітлення цієї проблеми – соціальні теми не популярні серед українських ЗМІ, хоча саме вони насамперед цікавлять аудиторію (сьогодні для більшості громадян України головними проблемами є боротьба з бідністю, забезпечення гідного життя, створення нових робочих місць, подолання безробіття). Тому не буде перебільшенням вважати журналістику особливим суб'єктом соціальної політики, якщо останню розуміти як систему дій, скерованих на оптимізацію соціального простору.

Власне соціальна сфера визначає предметну своєрідність соціальної журналістики, насамперед всі її тематичні особливості: окремі сегменти соціальної сфери з їх постійно мінливою актуальною проблематикою і становлення сучасних інститутів, і суспільна експертиза нових законів та рішень, та інтереси різних соціальних, національних, вікових, професійних груп, і невичерпна проблематика окремої людської особистості; це різні рівні сприйняття та узагальнення. Факти та ситуації, долі та характери, явища, події, процеси – загалом, актуальна, оперативна та конкретна інформація про структурний та функціональний стан суспільства та окремих його груп, про соціальну динаміку та характер її протікання, що дозволяє своєчасно зупинити кризовий розвиток.

Професійна журналістська діяльність при створенні матеріалів на соціальну проблематику полягає у тому, щоб відображати проблеми соціальної сфери в її зв'язках з іншими сферами суспільного життя, аналізувати будь-яку інформацію з позицій суспільної більшості та в інтересах розвитку всього суспільства, використовувати професійні ресурси та особливі методи, що сформувались у соціальній журналістиці.

Питання для самоперевірки:

1. Чому у соціальної проблематики в ЗМІ сумне, нещасливе обличчя?
2. Позитивна «соціалка» – фікція?
3. Традиції та новаторство в соціальній журналістиці.
4. Назвати проекти, акції, де журналісти, виходячи за межі професійних обов'язків, намагаються безпосередньо взяти участь у вирішенні соціальних проблем громадян.
5. Які комунікативні стратегії переважають у соціальній журналістиці України?

Практичне заняття № 8
Проблеми охорони здоров'я в ЗМІ
План

1. Медична тема в ЗМІ, специфіка її предмету, функцій, змісту та форми. Кількісне збільшення матеріалів із медичної журналістики, якісні зрушення в її змісті, формах утілення.
2. Пропаганда здоров'я, озброєння людей медичними знаннями та вміннями за допомогою мас-медіа.
3. Питання нерівномірного висвітлення медичних проблем: проблематика ВІЛ-СНІДу, туберкульозу, наркотичної залежності, птишиного та свинячого грипу, ожиріння, душевного здоров'я тощо у журналістських матеріалах.
4. Проблеми журналістської біоетики. Місце та роль сенсаційних повідомлень, кримінальних сюжетів у медичній журналістиці: масмедійна «істерія» навколо обов'язкової вакцинації, «чорної» трансплантології, свинячого грипу та ін.

Література
Основна:

1. Журналистика для здоров'я нації: Информационный ресурс и человеческий потенциал // Под ред Т.Фроловой. – М. : Медиамир, 2009.
2. Медіа та права дитини. Посібник для журналістів, створений самими журналістами [Електронний ресурс] / Пер. Ольга Зелінська, Ред. Андрій Кулаков, Ольга Сушицька. – МГО : Інтерньюз-Україна. – Режим доступу: [www. Internews.ua](http://www.Internews.ua)
3. Медіа-іміджі ВІЛ/СНІДу в Україні / За ред. Тетяни Семигіної. – К.: ВД «Києво-Могилянська академія», 2005. – 124 с.
4. Роль засобів масової інформації та інших джерел у формуванні здорового способу життя молоді / О. Яременко, О. Балакірєва, Н. Бутенко, О. Вакуленко та ін. – К. : Український інститут соціальних досліджень, 2000. – 111с.

Додаткова:

1. Андреева Т., Довбах А., Красовский К. Зачем СМИ пишут об алкоголе, табаке, наркотиках. Как уменьшить ущерб от алкоголя, табака и наркотиков с помощью СМИ [Електронний ресурс] / Татьяна Андреева, Анна Довбах, Константин Красовский. – К., 2002. - Режим доступу : <http://www.adic.org.ua>
2. Некоректна інформація деяких ЗМІ навколо проби Манту відкладає проведення тестів на туберкульоз та може призвести до підйому захворюваності серед дітей на цю небезпечну хворобу [Електронний

- ресурс] / Пресс-служба МОЗ – Режим доступу: moz.gov.ua/ua/main/press/?docID=5835
3. Никберг И. О некоторых методологических вопросах научной популяризации медицинских знаний в средствах массовой информации [Электронный ресурс] / Илья Никберг. – Режим доступу до статті : www.medlinks.ru/article.php?sid=35620
 4. Романова Е. Медицинская тема в СМИ: Проблема качества // Коммуникация в современном мире: Материалы Всероссийской науч.-практ. конф. [«Проблемы массовой коммуникации»], (28-30 октября 2010). – Воронеж : ВГУ, 2010. – С. 43 – 45.

Методичні рекомендації та поради

Роль ЗМІ у висвітленні медичних проблем є величезною. Адже поінформованості населення стосовно соціально-небезпечних хвороб, їх розповсюдження в окремих країнах світу, в Україні здійснюється якраз завдяки роботі журналістів. Крім того, цей вплив розповсюджується як безпосередньо через ЗМІ на особу людини, так і опосередковано – через її оточення, на яке ЗМІ, у свою чергу, так само роблять значний вплив. Навіть пануючі в суспільстві соціальні норми значною мірою сформовані медійниками.

Необхідно пам'ятати, що основні принципи, якими повинні керуватись журналісти в своїй діяльності стосовно питань, пов'язаних з медичними проблемами, в першу чергу питань, пов'язаних з даними щодо здоров'я окремої особи – журналістська етика та толерантність.

Водночас журналістові **слід дотримуватись** здорового глузду при висвітленні медичних проблем. Необережне і часто легковажне поводження з матеріалами про наркотики окремими засобами масової інформації, веде до формуванню «нездорового» інтересу до споживання і споживачам, «позитивного» до них ставлення. Нав'язана, певними колами, суспільству дискусія про «доцільності» легалізації наркотичних речовин, у Росії, зокрема однобоке і тенденційне висвітлення досвіду «легалізації» марихуани в Нідерландах та Іспанії, із замовчуванням негативних наслідків цього кроку.

Пам'ятаємо наслідки надмірної уваги без причинно-наслідкового аналізу – масмедійну «істерію» навколо обов'язкової вакцинації, свинячого грипу, смертей дітей на уроках фізичної культури тощо.

Питання для самоперевірки:

1. Проблема якості медичної теми в українських ЗМІ.
2. Контент проблем охорони здоров'я в журналістських матеріалах.
3. Як Ви оцінюєте репрезентацію медичної теми у форматі ток-шоу?
4. Простежте тенденцію поєднання науково-популярної журналістики з розважальною у розрізі медичної проблематики.

Практичне заняття № 9
Аварія на ЧАЕС
та проблематика чорнобильської журналістики
План

1. Причини аварії на ЧАЕС: недосконалість реактору, помилки операторів, тиск на персонал з вимогами підвищити виробництво до критичної відмітки, локальний землетрус, диверсія тощо.
2. Наслідки найбільшої ядерної катастрофи: забруднення довкілля, вплив на здоров'я людей.
3. Проблеми безпеки ядерної енергетики («Трі-Майл-Айленд», Чорнобильська АЕС, «Фукусіма-1») та впровадження біоенергетики.
4. Чорнобильська зона на сучасному етапі: стан саркофагів, урядові плани освоєння відчужених земель сільськогосподарського користування, звуження Чорнобильської зони, чорнобильський туризм.
5. Чорнобильська тематика в ЗМІ: від замовчування до інформаційної істерії; пригасання інтересу – матеріали «до дати»; політизація питання. Журналісти та чорнобильські міфи.
6. Українська журналістика про Чорнобильську трагедію: збалансованість матеріалів, конкретні «життєві історії», оригінальність способу розкриття теми.

Література

Основна:

1. Алексієвич С. Чорнобиль: хроніка майбутнього / О. Забужко (пер. і післямова). – К. : Факт, 1998 . – 194 с.
2. Барановська Н.П. Чорнобильська катастрофа в публікаціях / Н.Барановська. – К. : Ін-т історії України НАН України, 2004. – 207 с.
3. Безверха З. Жанрові та лексико-стилістичні особливості матеріалів преси з проблем Чорнобильської аварії на ґрунті їх кваліметричного та семантичного аналізу : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : спец. 10.01.08 «Журналістика» / З.Безверха. – К., 1997. – 22 с.
4. Беляков О. Екологічна проблематика в засобах масової інформації / Олександр Беляков. – К. : ВПЦ «Київський університет», 2001. – 128 с.
5. Открытая зона: Вспоминают журналисты-участники ликвидации последствий чернобыльской катастрофы / И.Заседа (сост.). – К. : Поэзия, 1998. – 143 с.

Додаткова:

1. Губарев В. Зарево над Припятью: Записки журналиста / В. Губарев. – М. : Молодая гвардия, 1987. – 239 с.

2. Ильин Л. Реалии и мифы Чернобыля. – М. : «ALARA Limited», 1994. – 445 с.
3. Информация об аварии на Чернобыльской АЭС и ее последствиях, подготовленная для МАГАТЭ // Атомная энергия. – 1986. – Т. 61. – Вып. 5. – С. 301 – 320.
4. Кацун Ю. Книга «Дня» надихнула на вивчення «чорнобильської журналістики» // День. – 2006. – № 57. – С. 1.
5. Ковалевская Л. Чернобыль «ДСП». Последствия Чернобыля / Любовь Ковалевская. – К. : Абрис, 1995. – 327 с.
6. Кошеварова Л. Соціально-громадський Інтернет-медіа проект «Філософія Чорнобиля. Зона Ч: без відліку часу» [Електронний ресурс] /Л. Кошеварова. – Режим доступа: www.apbu.edu.ua/rus/fch/
7. Сердюк А. Інформаційні проблеми Чорнобильської аварії / А.Сердюк, І.Лось // Довкілля та здоров'я. – 2006. – № 1. – С.5 – 12.
8. www.chornobyl.in.ua
9. <http://www.chornobyl.net/ru>
10. <http://www.ic-chernobyl.kiev.ua>
11. www.cspr.info
12. <http://pripyat.h.com.ua/>

Методичні рекомендації та поради

За двадцять п'ять років свого існування Чорнобильська журналістика має солідний доробок: бібліотека спогадів журналістів-ліквідаторів аварії, чорнобильська документалістика, публіцистика, фотожурналістика, журналістські розслідування про Чорнобильську трагедію та ін.

При підготовці зверніть пильну увагу різні періоди висвітлення аварії на ЧАЕС: інформаційного вакууму, блокади, інформаційного прориву з хаотичним, згодом із компетентним та поглибленим вивченням проблеми. Сьогодні чорнобильське лихо переходить в розряд «забутих катастроф». ЗМІ демонструють пригасання інтересу до цієї проблеми, поява матеріалів «до дати», стандартний спосіб розкриття теми.

У рамках практичного заняття необхідно розпочати дискусію про місце ЗМІ у поданні гострих проблеми постраждалих від Чорнобильської катастрофи, скорочення фінансування Чорнобильської програми, стану саркофагів, урядових планів освоєння відчужених земель сільськогосподарського користування, звуження Чорнобильської зони, чорнобильський туризм та ін.

Питання для самоперевірки:

1. Охарактеризуйте історію чорнобильської журналістики, її сучасний стан.
2. Проблема збалансованості журналістських матеріалів на екологічну тематику, їх оригінальність.
3. Які можливості різних типів ЗМІ, постають у зображенні чорнобильського лиха.

Практичне заняття № 10
Педагогічна проблематика в ЗМІ
План

1. Педагогічна проблематика у спеціалізованих освітянських ЗМІ та загальнополітичних виданнях.
2. Проблемно-тематичний аналіз медіатекстів та їх дискурсів:
 - Висвітлення організаційних і педагогічних проблем становлення національної освіти в Україні;
 - Проблеми дошкільного виховання та виховання підлітків;
 - Загальноосвітня школа і виробнича сфера – проблеми взаємодії;
 - Методи і форми відображення діяльності ВНЗ;
 - Проблеми реформування освіти і її фінансування у ЗМІ та ін.
3. Роль журналістики у висвітленні актуальних питань освіти.

Література
Основна:

1. Зайченко І. Проблеми української національної школи у пресі (друга пол. ХІХ-поч. ХХ ст.): [навч. посібник] / Іван Зайченко. – Л. : НАН України; Львівська наукова бібліотека ім. В.Стефаника. Науково-дослідний центр періодики, 2002. – 344 с.
2. Кулішенко Л. Проблема національного виховання в педагогічній пресі сучасності (за період з 1991 до 2004 рр.): автореф. дис. на здобуття ступеня канд. філол. наук : спец. 10.01.08 «Журналістика» / Л.Кулішенко. – К., 2007. – 20с.

Додаткова:

1. Андрусяк І. Близк і злидні педагогічної преси / Іван Андрусяк // Книжковий клуб плюс. – 2003. – № 7 – 8. – С. 50 – 51.
2. Баковецька О. Проблеми вищої освіти на сучасному етапі розвитку (за матеріалами преси Півдня України 1991-1998 рр.) /О.Баковецька //Наукові праці історичного факультету Запорізького державного університету. – 2005. – Вип. ХІХ. – С. 376 – 381.
3. Реалії сучасної освітянської преси // Освіта. – 2007. – 2 – 9 трав. (№21).– С. 5.
4. osvita.org.ua
5. mon.gov.ua
6. vintest.org.ua

Методичні рекомендації та поради

Зверніть увагу на зростання кількості науково-практичних та навчально-методичних видань для середньої школи, науково-популярних часописів для дітей та юнацтва, однак вказати на недостатню тематичну повноту і відсутність системності у висвітленні актуальних проблем освіти і педагогіки на специфіку розвитку фахової і масової педагогічної періодики, освітньо-виховних програм на радіо і телебаченні, доступну дитячу літературу, розвиваючі засоби, відсутність повноцінного освітнього каналу.

Слід акцентувати на обговоренні у ЗМІ різних проблем вітчизняної системи освіти: шляхів реформування національної педагогіки, багатовимірний зміст інноваційних процесів; гуманітаризація навчання; видання підручників природничо-наукового циклу; загалом створення підручників для школи; підготовка кадрів у системі освіти; проблема управління школою. Проте існує недостатня тематична повнота і відсутність системності у висвітленні актуальних питань освіти і педагогіки. Насамперед, помітне відставання в популяризації нових ідей, освітньо-педагогічних технологій, **якості освіти як мети реформ у цій ланці**. Це стосується передовсім таких питань, як інформатизація і комп'ютеризація освіти, удосконалення та інтенсифікація навчальних методів на основі сучасних інформаційних технологій. Йдеться також про способи формування та підвищення культури викладача, студента, учня.

Загалом, інформаційна підтримка освіти – проблема комплексна. Освітня проблематика є важливою складовою продукування та використання спеціалізованої і масової освітньої інформації.

Питання для самоперевірки:

1. Який рейтинг педагогічних проблем у ЗМІ вибудовується сьогодні. Здійсніть якісний та кількісний аналіз складних питань освіти в мас-медіа.
2. Наукова журналістика у колі педагогічної проблематики.
3. Проаналізуйте освітні програми, канали України та зарубіжжя, створіть порівняльну характеристику.

Практичне заняття № 11

Висвітлення діяльності правоохоронних органів у ЗМІ

План

1. Взаємодія правоохоронних органів та населення і ЗМІ. Способи взаємодії журналістів з різними правоохоронними органами (від співпраці до дистанціювання).
2. «Незалежні» джерела інформації; небезпека для журналіста при використанні «нелегалізованої» інформації.
3. Негативні наслідки втручання журналістів в оперативну роботу, ведення слідства. «Вилив» потрібної інформації з боку правоохоронних

органів як прийом маніпулювання громадською думкою та інформаційною політикою ЗМІ.

4. Загальна характеристика методик розслідування вбивств, крадіжок, підпалів, хабарництва, а також діянь, вчинених особами з психічними аномаліями. Методи вивчення громадської думки про діяльність співробітників міліції, органів прокуратури, служби безпеки, судів.

5. Загальна характеристика видань, що спеціалізуються на правовій (зокрема, правоохоронній тематиці). Спеціалізовані друковані та Інтернет-видання МВС України, телевізійні та радіо-програми. Зв'язок політичної культури та іміджу органу державної виконавчої влади (на прикладі правоохоронних органів).

Література

Основна:

1. Буроменський М. Основи судової журналістики: [посібник для журналістів] / Михайло Буроменський, Олександр Сердюк, Ірина Підкуркова. – Київ, 2009. – 72 с.
2. Легеза Ю. Відомчі засоби масової інформації в механізмі формування правосвідомості співробітників органів внутрішніх справ України: автореф. дис. на здобуття ступеня канд. юрид. наук : 12.00.01 спец. «Теорія та історія держави і права; історія політичних і правових учень» / Юлія Легеза. – Х., 2005. – 21 с.
3. Порфімович О. Навчально-методичний комплекс з кримінальної проблематики в ЗМІ для студентів спеціальностей «Журналістика» і «Видавнича справа та редагування» / Ольга Порфімович. – К.: Ін-т журналістики КНУ ім. Т.Шевченка, 2007. – 61 с.
4. Порфімович О. Організаційно-управлінські засади вдосконалення форм роботи з представниками журналістського корпусу України / Ольга Порфімович // Держава і право. – 2004. – №24. – С. 209 – 214.
5. Порфімович О. Оптимізація діяльності підрозділів МВС України, що виконують інформаційні функції / Ольга Порфімович // Міліція України. – 2004. – №9. – С.24 – 30.

Додаткова:

1. Мазаев Ю. Роль СМІ в формуванні общественного мнения о милиции / Ю.Мазаев // Социальные исследования. – 2004. – № 2. – С. 106 – 114.
3. Міліція закликає ЗМІ не паплюжити її образ [Електронний ресурс] // Українська правда. – 2010. – 11 вересня. – Режим доступу до статті: pravda.com.ua
4. Пилипів Н. Медіа імідж дітей, що перебувають у конфлікті з законом в українських друкованих ЗМІ [Електронний ресурс] / Наталія Пилипів – Режим доступу: www.bezpeka.gromad.org.ua

5. Черкасов Р. СМИ и общественное мнение о милиции / Р. Черкасов // Социальные исследования. – 2006. – № 4. – С. 85 – 88.

Методичні рекомендації та поради

Оскільки ознакою часу є підвищений інтерес суспільства до кримінальної тематики, то **вимогою до майбутнього журналіста є отримання відповідних спеціальних знань**: загальні положення підготовки та виконання слідчих дій, дій журналіст як учасника слідства, спільне та відмінне допиту та журналістського інтерв'ю, застосування журналістами та криміналістами методики «словесного портрету», відмінності між вихідним (криміналістичним) матеріалом та журналістським, використання журналістами т.зв. «оперативного відео» тощо.

Крім того, при підготовці до практичного заняття **необхідно звернути увагу** на наукові праці дослідників, в яких активно дискутується відповідальність ЗМІ як соціального інституту за спосіб і міру показу насильства, формування медійного образу правоохоронних органів України (від іміджевої рекламної продукції Державної служби охорони при МВС України до інформаційних повідомлень про перевертнів у пагонах).

Питання для самоперевірки:

1. Специфіка подання кримінальної проблематики, суперечки навколо її доцільності в ЗМІ.
2. Який імідж силових структур у українській журналістиці? Пререрахуйте спеціалізовані видання та програми на цій тематиці.
3. Жанрово-стилістичні особливості правоохоронної теми в ЗМІ.

Практичне заняття № 12 Військова проблематика в ЗМІ

План

1. Проблематика будівництва Збройних Сил України в загальнополітичній і спеціалізованій пресі (газети «Народна армія», «Флот України», «Крила України» і журналів «Військо України», «Атлантична панорама» та «Наука і оборона», «Морська держава»).
2. Показ життя і бойового навчання воїнів, роботи оборонно-масових організацій.
3. Процеси скорочення, реформування ЗС України, конверсії в періодиці.
4. Пропаганда бойових традицій українських ЗС. Проблеми патріотичного виховання в ЗМІ.
5. Проблеми соціальної адаптації колишніх військовослужбовців.

Література

Основна:

1. Горевалов С. Військова журналістика України: історія та сучасність / Сергій Горевалов. – Львів : Військовий ін-т при Державному ун-ті «Львівська політехніка», 1998. – 387 с.
2. Современная военная журналистика: опыт, проблемы, перспективы /Ред.-сост. М.Погорельский, И.Сафранчук. – М. : Гендальф, 2002. – 253 с.
3. Справочник журналистов, работающих в районах военных действий / Сост. Олег Панфилов. – М. : Права человека, 2002. – 112 с.

Додаткова:

1. Боровок Г. Газета в пагонах: якою її хоче бачити пересічний читач? // Військо України /Г. Боровик. – 2005. – № 1 – 2. – С. 24 – 26.
2. Лосєв І. Про беззахисних захисників України [Електронний ресурс] / Ігор Лосєв // Режим доступу до статті: telekritika.ua
3. Смирнова Е. Журналіст в горячій точці: составляющие профессионализма [Електронний ресурс] / Елена Смирнова// Режим доступу: www.library.cjes.ru.
4. Шевченко О. Інформаційно-психологічні атаки в сучасних збройних конфліктах / О. Шевченко // Соціальна психологія. – 2004. – № 1. – С. 86 – 90.

Методичні рекомендації та поради

Військова проблематика є досить актуальною для України. Незважаючи на те, що вона не лідирує у ЗМІ, все ж таки займає особливе місце у матеріалах українських журналістів.

Зазначте, що чимала кількість авторів розглядає військові проблеми у політичному та економічному контексті, адже відсутність належного матеріального забезпечення та гальмування реформ є основними причинами занепаду військової міці нашої держави.

Необхідно наголосити на тому, що саме медіа можуть внести свою лепту для вирішення проблеми популяризації армій, створення позитивного іміджу військовослужбовця.

Пам'ятайте, правдиве висвітлення військових дій у ЗМІ займає одне з головних місць в інформаційній політиці держави. Трансляція журналістами тільки офіційної точки зору, вживання пропагандистських штампів, недостовірність інформації, проведення інформаційних атак – все це часто відбувається під час військових конфліктів (наприклад, російсько-грузинського), позбавляє ЗМК об'єктивності та відстороненої професійності.

Уцілому висвітлення армійської та воєнної проблематики в ЗМІ має широкий спектр, відповідаючи інформаційним запитам аудиторії.

Питання для самоперевірки:

1. Назвіть коло найактуальніших проблем військової журналістики в Україні.
2. Специфіка роботи військового журналіста.
3. Які особливості висвітлення ЗМІ терористичних актів, військових дій?

Практичне заняття № 13 **Проблеми гендеру в ЗМІ** **План**

1. Формування гендерних норм та стереотипів, міфів українськими медіа. Образи «справжніх» чоловіків та жінок.
2. Проблема гендерної нерівності в ЗМІ. Зведення суспільства до чоловічої статі або розширення інтересів чоловіків на все суспільство – основний прийом замовчування гендерних проблем у ЗМІ.
3. Специфіка подання образу жінки. Питання жіночої соціалізації: від домогосподарки до бізнес-леді. Зображення жінок-політиків. Жінка в журналістиці: жертва реклами чи професіонал?
4. Презентація ЗМІ чоловічого світу. Рівень соціалізації чоловіків у суспільстві й проблеми, пов'язані з цим.
5. Журналістика як важливий інструмент гендерної політики.

Література **Основна:**

1. Берегиня України: за матеріалами радіопрограм для жінок «Берегиня», що звучали в ефірі протягом 1991 – 1994 років / Упоряд. Т. Косенко. – К. : Мистецтво, 1995. – 124 с.
2. Гендерні питання в засобах масової інформації: Матеріали на допомогу працівникам ЗМІ та організаторам курсів з гендерної проблематики / Упоряд. І. Ігнатова, О. Куц. – К. : ПРООН, 1997. – 71 с.
3. Гендерні ресурси українських мас-медіа: ціна і якість: Практичний посібник для журналістів та працівників ЗМІ / Н. Сидоренко, М. Скорик та ін.; ред-упоряд. Н. Сидоренко. – К. : «К.І.С.», 2004. – 76 с.
4. Женская повестка дня в СМИ: материалы международного круглого стола на факультете журналистики МГУ. – М. : Эслан, 2000. – 88 с.
5. Сучасна жіноча преса в Україні: [показчик] / Упоряд. Анастасія Волобуєва, Наталя Сидоренко. – К. : Дослідницький центр історії української преси, 1998. – 75 с.
6. Левченко К. Гендерна політика в Україні: визначення, формування, управління / К. Левченко. – Харків : Вид-во Нац. ун-ту внутр. справ, 2003. – 344 с.
7. Передерій В. Сидоренко Н., Старченко Т. Жіноча доля на тлі доби: (Літопис жіночого руху у світлі українських видань) / В.Передерій,

- Н.Сидоренко, Т.Старченко. – К. : Дослідницький центр історії української преси, 1998. – 120 с.
8. Сушкова О. Періодичні видання для жінок в Україні: динаміка розвитку та концептуальні особливості. – Суми : Вид-во СумДУ, 2009. – 144 с.

Додаткова:

1. Волобуєва А. Гендерна політика у дзеркалі преси (моніторинг газет «День», «Дзеркало тижня», «Столиця», «Хрещатик») // Вісник Дніпропетровського університету. Серія: Літературознавство. Журналістика. – 2002. – Вип. 5. – С. 54 – 58.
2. Грабовська І. Жінка в українській політиці та її портрет у ЗМІ / І. Грабовська // Філософсько-антропологічні студії-2001. Спецвипуск. - К. : Стило, 2001. – С.210 – 219.
3. Помазан О. Гендерні проблеми і мас-медіа / О.Помазан // Гендерний аналіз українського суспільства. – К.: ПРООН, 1999. – С.91 – 102.
4. Старченко Т. Душа зболена... (Проблематика сучасної української жіночої публіцистики) / Т.Старченко // Вісник Київського університету. Серія: Журналістика. – 1995. – Вип. 2. – С. 69 – 80.
5. Старченко Т. Українська жінка та розвій нації (книжкова та журнальна публіцистика останніх років) / Т.Старченко // Вісник Київського університету. Серія: Журналістика. – 1997. – Вип. 4. – С. 227 – 238.
6. Таран Л. Гендерні проблеми і засоби масової інформації / Людмила Таран // Гендер і культура: зб. ст. / Упоряд. В.Агеєва, С.Оксамитна – К.: Факт, 2001. – С.151–160.

Методичні рекомендації та поради

Толерантність та навички гендерного аналізу – це необхідні якості сучасного журналіста. Вони знадобляться для професійного аналізу актуальних гендерних проблем: гендерної стратифікації у суспільному житті та в сфері приватного життя, гендерної диференціації у сфері виробничих відносин та оплати праці; кризи маскуліності як гендерної проблеми; проблеми чоловічого здоров'я; проблеми гендерної самоідентифікації та права сексуальних меншин; гендерної нерівності в контексті розвитку інформаційного суспільства та ін.

Слід розглянути роль ЗМІ у створенні та трансляції гендерних стереотипів, домінуючі образи чоловіків та жінок у сучасних українських медіа, рекламу як транслятор гендерних стереотипів, сексизм в рекламі, стереотипи мускуліності та фемінності у глянцевиx виданнях, спеціалізовані ЗМІ для гендерної аудиторії.

Зверніть увагу на роль ЗМІ в формуванні сучасної гендерної свідомості, особливості гендерних репрезентацій та відображення гендерної проблематики в друкованих та електронних ЗМІ, сферу інформаційної присутності чоловіків та жінок.

Питання для самоперевірки:

1. Контент гендерного дискурсу в ЗМІ.
2. Жінка в журналістиці: жертва реклами чи професіонал?
3. Які стереотипи мускулінності та фемінності є найпопулярнішими?
4. Яка сфера інформаційної присутності чоловіків та жінок у медіа.

Практичне заняття № 14

Роль ЗМІ у вихованні духовної та естетичної культури особистості План

1. Проблема сприяння ЗМІ розкладанню суспільства.
2. Зниження рівня культури в журналістиці. Розпуста в ЗМІ.
3. Розквіт «жовтої», «брудної» преси.
4. Відсутність відповідальності за інформацію – неперевірені факти, відкрита брехня, провокації, превалювання чуток.
5. Дестабілізація ЗМІ суспільного життя.
6. Інформаційна експансія Росії: московські газети під личиною українських; завезення російської друкованої продукції; заснування російськомовних видань; завоювання українського телефіру.

Література

Основна:

1. Баранчук С. Духовність в Україні і засоби масової інформації / С.Баранчук// Україна на порозі третього тисячоліття: духовність як основа консолідації суспільства. – К., 1999. – Т. 15. – С. 589 – 597.
2. Ганеева А. «Презренная журналистика»: Особенности светской и желтой журналистики / А. Ганеева. – Уфа : Башгоспедуниверситет, 2000. – 48с.
3. Поликарпова Е. Аксиологические функции масс-медиа в современном обществе [Електронний ресурс] /Елена Поликарпова. – Режим доступу: http://www.gumer.info/bibliotec_Buks/Polikarp/01.php
4. Саенко О., Саенко А. Програмна структура національного телебачення як необхідна умова духовної консолідації українського суспільства // Україна на порозі третього тисячоліття: духовність як основа консолідації суспільства. – К., 1999. – Т. 15. – С. 589 – 597.
5. Снітко М. Вплив Інтернет-мережі на формування ціннісних орієнтаційсучасних підлітків /М.Снітко // Возрождение духовности в современном мире: взаимодействие церкви и образования: Тезисы всеукр. научн.-практ. конф. – Харьков : ХНУ имени В. Н. Каразина, 2011. – С. 304 – 309.
6. Яресько Е. Влияние телевидения на формированиенравственной культуры человека / Е.Яресько // Возрождение духовности в современном мире: взаимодействие церкви и образования: Тезисы всеукр. научн.-практ. конф. – Харьков: ХНУ имени В. Н. Каразина, 2011. – С. 365 – 369.

7. Телех Н. Телевізійні програми і розвиток духовного світу молоді людини / Н. Телех// Пам'ять століть. – 2004. – № 3 – 4. – С. 249 – 257.

Додаткова:

1. Ануфрієва О. Тенденції взаємодії засобів масової інформації з молодіжною аудиторією / Олена Ануфрієва // Соціальна психологія. – 2005. – № 6. – С.111 – 119.
2. Ільченко О. Значення понять «мораль» для формування професійної особистості журналіста / Олена Ільченко [Електронний ресурс] // Вісник Львівського університету. Серія: Журналістика. – 2005. – Вип. 27. – Режим доступу статті: lnu.edu.ua/faculty/jur/publications/visnyk27/
3. Петрів Т. Інформаційні процеси в контексті глобалізації / Тарас Петрів. – К. : Грамота, 2003. – 47 с.

Методичні рекомендації та поради

Особливу роль у формуванні та становленні особистості відіграють засоби масової інформації. Із раннього дитинства людина опиняється в інформаційному полі, вона не може жити без інформації, сприймаючи її через безліч каналів, і на основі її обробки формує свою поведінку. **Підкресліть**, засоби масової інформації створюють своєрідний інформаційний світ, у якому людина, зокрема молода, виробляє певний світогляд щодо життя – способу, стилю, типів поведінки тощо, хоча, інформаційний простір має, здебільшого, несистематизований, а часом і суперечливий характер.

Засоби масової інформації можна розглядати як особливий чинник впливу на формування способу життя молоді, безпосереднім об'єктом дії інформаційних повідомлень є як окремих індивідів, так і велика група людей, що становлять аудиторію для того чи іншого конкретного засобу масової комунікації.

Наголосіть на тому, що журналісти мають чималі можливості впливу на спосіб життя та здоров'я особистості як суто інформаційно, так і за допомогою практичних зразків такого стилю життя.

Отже, засоби масової інформації мають досить великий вплив на формування способу життя та світогляду людини, і вплив цей досить неоднозначний. Наприклад, загроза підміни справжніх соціальних та духовних цінностей синтетичними вартостями масової культури.

Питання для самоперевірки:

1. Тенденція «пожовтіння» ЗМІ: хіба це так погано?
2. Яка роль у формуванні та становленні особистості відіграють засоби масової інформації?
3. Наслідки впливу телевізійної агресії на наймолодшу аудиторію.

Практичне заняття № 15
Проблеми культури в ЗМІ
План

1. Проблеми мистецтва та культури в ЗМІ.
2. Проблеми художнього ринку, мистецтв, археології, моди в ЗМІ.
3. Можливості журналістики у висвітленні проблем збереження пам'яток історії і культури в Україні.
4. Висвітлення проблем організації дозвілля й відпочинку.
5. Особливості висвітлення діяльності видовищних заходів.

Література

Основна:

1. Дзялошинский И. Культурная проблематика в СМИ: влияние представлений журналистов на освещение событий культурной жизни / Иосиф Дзялошинский [Електронний ресурс] – Режим доступу статті: tolerance.ru>biblio/dzyalosh-1/multi/3
2. Нікітін В., Кузьменко М., Кузьменко О. Культурна політика в Україні: гуманіт. безпека, мова, освіта / В.Нікітін, М.Кузьменко, О.Кузьменко. – К. : Оптіма, 2007. – 88с.
3. Перевалов В. Деятельность журналиста в пространстве художественной культуры: [учебное пособие] /В. Перевалов. – М. : МГИ, 2005. – 57 с.

Додаткова:

1. Ажгихина Н. Есть ли будущее у театральной критики / Надежда Ажгихина // Журналист. – 2006. – № 3. – С. 58 – 60.
2. Булат Г. Проблеми культури на сторінках журналу «Український історик» / Г. Булат// Український історик. – 1994. – № 1 – 4. – С. 35 – 43.
3. Богуцький Ю. Проблеми і перспективи української культури / Ю.Богуцький // Українська культура. – 2002. – №1. – С.2 – 3.
4. Дрожжина С. Культурна політика сучасної полікультурної України: соціально-філософський та правовий аспекти / С.Дрожжина. – Донецьк : ДонДУЕТ, 2005. – 198 с.

Методичні рекомендації та поради

При підготовці до практичного заняття необхідно звернути увагу на те, що сучасній науці існує багато різноманітних визначень поняття «культура» та проаналізувати їх основні аспекти.

Приділіть увагу аналізу актуальних проблеми розвитку культури в сучасній Україні – реалізація творчого потенціалу країни, культурній бідності, соціальному статусу культури, проблемі збереження та безпеки культурної

спадщини та національній культурі, цілісності культурного простору країни, наступу масової культури, її глобалізації, ролі реклами при проведенні культурних акцій та ін.

Саме **медіа** для більшості людей є **джерелом інформації про мистецьке життя**, про труднощі розвитку культури України, свого рідного регіону.

Проте висвітлення культурної проблематики ЗМІ є недостатнім, адже не відповідає значенню та ролі культури в житті держави. Не завжди якісно та повно висвітлюються всі міжнародні та українські фестивалі, культурні акції, престижні прем'єри театру, кіно та концерти, масштабні музейні виставки, поява нових книг та телефільмів, а також такі загальнокультурні проблеми, як збереження архітектурної, історичної спадщини.

Однією з форм підвищення ступеня обізнаності суспільства з питань культури є створення спеціалізованих теле- та радіоканалів, що діють за підтримки держави.

Питання для самоперевірки:

1. Як розуміють значення поняття «культура» вітчизняні журналісти?
2. Специфіка подання культурної проблематики в ЗМІ.
3. Проаналізуйте спеціалізовані програми з культури на предмет якісного подання проблематики.

Практичне заняття № 16

Журналістика як засіб формування історичної пам'яті й патріотизму

План

1. Трактування в історичній публіцистиці та засобах масової інформації ключових моментів нашої історії:
 - найдавніших часів та Київської Русі (концепції спільнослов'янської єдності, концепція загальноросійського народу тощо);
 - козацької ери;
 - Україна у ХХ столітті (Голодомор, УПА, радянський режим, «білі плями» та ін.).
2. Спекуляції навколо святкувань історичних дат і подій на суспільному рівні.
3. Спірні питання історії російсько-українських відносин, стереотипи минулого у громадській думці двох країн.
4. Проблеми вивчення історії в школі та в університеті.
5. Кількість та якість журналістських матеріалів на історичну тематику, їх роль у вивченні українського минулого.

Література

Основна:

1. Жадько В. Журналістика як активний засіб формування історичної пам'яті й духовності особистості вчителя / Вододимир Жадько // Вища освіта України. – 2006. – № 2. – С. 73 – 77.
2. Сакада Л. «Український історик»: Генеза, тематика, постаті / Людмила Сакада. – К. : Видав. ім. О.Теліги, 2003. – 328 с.

3. Тарасов В. «Білі плями» вітчизняної історії на сторінках публіцистики 1989-1991 р.р.: історіографічний та методологічний аспекти / Володимир Тарасов. – Х. : Курсор, 2007. – 147 с.

Додаткова:

1. Вовк О. Висвітлення тематики ОУН і УПА в журналі «Український історик» / О.Вовк // Український історик. – №1 – 4.– С. 90 – 95.
2. Гуржій О. «Український історичний журнал»: півстоліття в науці / Олексій Гуржій //Український історичний журнал. – 2007. – № 6. – С. 6 – 18.
3. Крамаренко О. Ми знаємо правду про геноцид: (відповідь українського журналіста російським історикам) /Олександр Крамаренко //Слово просвіти. – 2008. – 28 вересня. – 1жовтня. – С. 4.
4. Коник А. Концепція історичного розвитку часів Київської Русі у трактуванні публіцистики журналу «Наш сучасник» / А. Коник //Вісник Львівського університету. Серія: Журналістика. – 2004. – Вип. 25.– С.314 – 321.
5. Кость С. Між Сходом і Заходом (Проблема історичної орієнтації на сторінках західноукраїнської преси першої половини ХХ ст.) / С. Кость //Вісник Львівського університету. Серія: Журналістика. – 2004. – Вип. 25.– С.260 – 273.
6. Коцур В. Проблема змісту історичної освіти у шкільних підручниках історії / В.Коцур //Історія в школі. – 2001. – №10. – С.13 – 18.
7. Лаас Н. Проблеми історії України 1945-1991 рр. на сторінках «Українського історичного журналу»/ Н.Лаас //Український історичний журнал. – 2007. – № 6.– С. 142 – 166.
8. Матях В. Національний історичний процес за доби середньовіччя і раннього нового часу: тематична репрезентативність на сторінках «Українського історичного журналу» (1987-2007 рр.) / В.Матях //Український історичний журнал. – 2007. – № 6.– С. 67 – 82.
9. Подольський А. Дослідження проблем антисемітської пропаганди в пресі часів нацистської окупації в сучасній українській історіографії / А. Подольський //Наукові записки. – 2006. – Вип. 31.– С. 7 – 14.
- 10.Терещенко К. Історія визвольної доби в документах, листівках, фотознімках, газетах, журналах, книжках / К.Терещенко // Вісник Книжкової палати. – 2002. – №3.– С.39 – 40.
- 11.Тисячна Н. «Більшості журналістів потрібен «екскурсовод» в українській історії» / Надія Тисячна //День. – 2007. – 14 грудня. – С. 20.
- 12.Удод О. Зміст української історичної освіти в сучасній російській історіографії: імперські стереотипи і міфи /О. Удод //Історія в школах України. – 2006. – № 1.– С. 10 – 13.

Методичні рекомендації та поради

Важко переоцінити значення історичної проблематики в ЗМІ: досить довгий час відбувалося замовчування безлічі подій, перекручування фактів, нав'язування офіційної точки зору (наприклад, стосовно Голодомору).

Зазначте, що журналістські матеріали про історію виконують свою першочергову функцію – ознайомлення аудиторії з подіями минулого, цікавими фактами. Крім того, вони покликані ламати стереотипи, відкривати аудиторії невідомі сторони вже давно знайомих подій (наприклад, переосмислення діяльності І.Мазепи; нові погляди на вояків УПА та ін.).

Необхідно підкреслити, що фактологічні помилки, спекуляції навколо історичних дат, заідеологізованість, на жаль, ще трапляються у мас-медіа не тільки при зображенні радянських часів, помаранчевої революції, а й прадавньої історії, козаччини тощо. Тому історична правда та історична майстерність – основні орієнтири для створення такого матеріалу для ЗМІ.

Питання для самоперевірки:

1. Чому журналістика є активним засібом формування історичної пам'яті й духовності особистості?
2. Які функції виконують журналістські матеріали про історію?
3. Оцініть із професійної точки зору проект телеканалу СТБ «У пошуках істини».

Практичне заняття № 17

Український інформаційний простір: мовний аспект

План

1. Політизація мовного питання. Спекуляції та позиція мас-медіа.
2. Проблема мовної політики у ЗМІ: регіональні особливості.
3. Інформаційні війни та діалог навколо питань мовного комфорту та відродження, двомовності, мовного прориву, суржику, дискримінації та мовоциду й ін.
4. Популяризація мови серед молоді, українізація продукту, світовий досвід – шляхи вирішення мовного питання.
5. Культура мови журналістів. Заміна офіційно-ділової мови радянських часів знущально-іронічним стилем, перенасиченість текстів жаргонізмами, словами іншомовного походження.

Література

Основна:

1. Авдеев А. Найуживаніші політичні спекуляції – мовні [Електронний ресурс] / Анатолій Авдеев // Клич Нації. – Режим доступу:

<http://klich.at.ua/publ/najuzhivanishi_politichni_spekuljacji_movni/1-1-0-338>.

2. Седнева Н. Роль політичних партій у формуванні та регулюванні мовної політики в Україні / Н. Седнева [Електронний ресурс] / Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського. – Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/Portal/Soc_Gum/Npchdu/Politology
3. Ярошенко Л. Моніторинг сайтів партій і блоків – учасників позачергових парламентських виборів 2007 року на предмет висвітлення мовного питання / Л. Ярошенко // Наукові записки Інституту журналістики. – 2010. – Т. 41. – С. 116 – 124.
4. Яцимірська М. Культура фахової мови журналіста / М. Яцимірська. – Л. : ПАІС, 2004. – 332 с.

Додаткова:

1. Дончик В. Мова не винна (про суржик, двомовність і грамотність на українському ТБ) / Віталій Дончик // Слово і Час. – 2001. – № 2. – С. 68 – 77.
2. Долومان С. Двомовні ЗМІ і культурноносна функція мови / С. Долومان // Вісник Київського університету. Серія: Журналістика. – 2004. – № 12. – С.40 – 42.
3. Линник Н. Вживання зниженої лексики у мові ЗМІ та її вплив на норми літератури [Електронний ресурс] / Н.Линник. – Режим доступу: www.nbuv.gov.ua
4. Лопушинський І. Україномовний телепростір як складник державної мови політики України / Іван Лопушинський // Вісник Національної Академії державного управління при Президентові України. – 2005. – № 2. – С. 383 – 388.
5. Огляд преси, 9 вересня: Коаліція вирішила «під вибори» посилити російську мову [Електронний ресурс] / NEWS.ru.ua. Преса. – Режим доступу : <http://www.newsru.ua/press/09sep2010/press_movna.html>.
6. Шарварок О. Як ми говоримо, або Поступово втрачаючи мову, українці задовольняються мовною проблемою: (Етюд соціологічних припущень) / О. Шарварок // Науковий світ. –1999. – № 8. – С. 46 – 59.

Методичні рекомендації та поради

Останні соціологічні дослідження визначили, що **мовна проблема для українських громадян стоїть лише на двадцятому місці**. В Україні вона є чисто провокаційним збудником, що прищеплюється українцям та українським громадянам інших національностей із метою дестабілізації суспільного життя.

Найчастіше мовне питання актуалізується напередодні виборів і зазвичай привертає увагу до протистояння української та російської мови: прагнення надати російській мові статус державної, розширити сфери використання

російської мови на державному рівні, нарікання на «наси́льницьку українізацію».

Зважаючи на перебіг виборчих кампаній, мовна тема й у подальшому буде однією із складових політичних гасел. Проте, це свідчить, що її так і не буде розв'язано й віднайдено політичний шлях стосовно розвитку і затвердження української мови як державної та компроміс з тими, хто прагне зміни статусу російської мови. Адже тоді політики втратять елемент для специфічної дискусії, яка розколює суспільство та надає електоральних голосів під час чергових кампаній.

Крім того, **слід звернути увагу** й на конструктивний діалог із функціонування мови, що точиться в засобах масової інформації. Зокрема, аналіз публікацій преси, програм на радіо та телебаченні засвідчує, що в суспільстві активно обговорюються такі явища, як мовне відродження, мовний прорив, мовоцид, суржикізація тощо, і журналісти у цій розмові виступають компетентними співрозмовниками.

Питання для самоперевірки:

1. Яка актуальність мовного питання в українському соціумі на Ваш погляд?
2. Роль ЗМІ під час передвиборчого розігрування «мовної карти» України.
3. У чому регіональні особливості висвітлення проблеми мови журналістами?

Практичне заняття № 18 **Спортивна проблематика в ЗМІ** **План**

1. Спортивна проблематика у спеціалізованих виданнях і випусках та виданнях «загального інтересу». Майстерність спортивних журналістів.

2. Проблеми розвитку форм спорту в ЗМІ:

а) масової фізичної культури;

б) спорту як навчального предмету в навчальних закладах та складової військово-фізичної підготовки в армії;

в) професійного спорту.

3. Специфіка висвітлення проблем різноманітних видів спорту:

а) проблеми спорту, в основу яких покладена активна рухова діяльність (легка й важка атлетика; плавання, гребний, конькобіжний, лижний спорт, спортивні єдиноборства – бокс. Боротьба, фехтування, спортивні ігри);

б) проблеми спорту, в основу яких складає майстерність керування спеціальними засобами пересування – спортивними апаратами (мотоцикл, автомобіль, літак, планер, яхта і т.п.);

в) пов'язані з використанням спеціальної зброї (стрільба кульова, стендова, з лука);

г) ігрових єдиноборств, в основі яких – абстрактно-логічне композиційне мислення суперників (шахи, шашки).

4. Спортивна медицина: проблеми спортивної реабілітації, препатологічних станів, спортивної травматології, антидопінгового контролю.

Література

Основна:

1. Мостов А. Спортивная журналистика: [учебн. пособие] / А.Мостов, С. Михайлов. – Спб. : Изд-во В.Михайлова, 2005. – 224 с.
2. Садовник Е. Формирование имиджа украинского спорта средствами массовой коммуникации (на примере специализированной спортивной прессы и сети Интернет) [Электронный ресурс] / Е.Садовник. – Режим доступа: http://www.nbuv.gov.ua/Portal/Soc_Gum/NOS/texts/2007-02/07sayips.pdf
3. Спорт в зеркале журналистики : [сборник] / сост. Г. Солганик. – М. : Мысль, 1989. – 223 с.
4. Спортивная публицистика и спортивная журналистика: особенности специализированного направления [Электронный ресурс] / Дмитрий Туленков.– Режим доступа: <http://sport-d.narod.ru>
5. Спортивный журналист должен быть немного фанатиком [Электронный ресурс] / Анна Данилевская. – Режим доступа: <http://www.lenizdat.ru/a0/ru/pm1/c-1051430-0.html>
6. Ющишин С. Спортивна журналістика: професійне зростання до Євро-2012 [Електронний ресурс] / Сергій Ющишин. – Режим доступу до статті: euro2012.ukrinform.ua/comments/26152

Додаткова:

1. Адамов Н. Осторожно, в эфире – спорт! / Николай Адамов// Журналист. – 2006. – № 2. – С. 52 – 54.
2. Воронков П. Спортивная пресса как тип [Электронный ресурс] /Павел Воронков. – Режим доступа: <http://zhumal.lib.ru/>
3. Дерепя М. Основные направления совершенствования освещения спорта в периодической печати Украины [Электронный ресурс] / М. Дерепя. – Режим доступа: <http://www.nbuv.gov.ua/articles/2002/02dmsupp.zip>
4. Дерепя М. Особливості пропаганди фізичної культури і спорту на сторінках української преси / М. Дерепя // Теорія і методика фізичного виховання і спорту. – 2001. – № 2 – 3. – С. 88 – 90.
5. Кропивницкая Т. Роль средств массовой информации в популяризации спортивных единоборств в Украине [Электронный ресурс] / Т. Кропивницкая. – Режим доступа: http://www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/PPMB/texts/2008-9/08ktascu.pdf

6. Лаврик О. Жанрово-стильові особливості репортажу в українській спортивній пресі / О. Лаврик // Теле- та радіожурналістика. – 2010. – Вип. 9. – Ч. 1. – С. 196 – 201.
7. Осінчук В. Фізична культура і спорт у сфері суспільного зацікавлення та планах редакції часописів / В.Осінчук // Вісник Львівського університету. Серія: Журналістика. – 2003. – Вип. 22. Ч. 1. – С. 151 – 156.
8. Скоробогатько В. Спорт – это динамика / В. Скоробогатько // Журналіст. – 2005. – № 9. – С. 84 – 86.

Методичні рекомендації та поради

У сучасному інформаційному полі багато місця відводиться спортивній тематиці. Існують масові спеціалізовані видання, як газети «Спорт-Експрес в Україні», «Команда», «Спорт-арена», журнали «Футбол», «Олімпійська арена», «Хокей без кордонів», а також багато інших, що видаються на всеукраїнському рівні. У м.Запоріжжі, наприклад, виходить у світ «Улица Спортивная». Крім спортивної періодики, можна звернути увагу на суспільно-політичні видання, інформаційні випуски, тематичні програми, присвячені одному виду спорту, на радіо, ТБ, в інтернет-просторі. У них спортивна проблематика присутня як обов'язковий складовий елемент, і зрештою, в підсумку не поступається спеціалізованій пресі.

Розгляньте традиції спортивної журналістики: оперативність появи матеріалів, високу ступінь запланованості та емоційності репортажів, роботу зі статистикою тощо.

Аналізуючи якість спортивних матеріалів, що потрапляють на сторінки спортивних видань, на радіо, телевізійні програми, зверніть увагу на тенденцію перетворення їх на продукт «жовтих» ЗМІ. Новітні тенденції звернення до неофіційної сторони спортивного життя і до приватного життя спортсменів іноді некоректні. Нагромадження оціночних епітетів, поверховість проведення інтерв'ю із спортивними зірками поєднано з звуженням інтересу до одного виду спорту (футболу), що збіднює аудиторію та негативно позначається на популяризації спорту взагалі. Увага приділено здебільшого прибутковим видам спорту, де в обігу знаходиться величезний капітал.

Питання для самоперевірки:

1. Яке місце займає спортивна тема в ЗМІ?
2. Розгляньте традиції спортивної журналістики, її новітню трансформацію.
3. Бізнес та спорт: проблеми взаємодії у дзеркалі ЗМІ.

ТЕСТИ ДЛЯ ПЕРЕВІРКИ ЗНАНЬ ВИВЧЕНОГО МАТЕРІАЛУ

Вступ

1. Теоретичний або практичний аспект питання, що потребує вирішення:
 - а) дилема;
 - б) проблема;
 - в) задача.
2. Яка проблематика є найбільш затребуваною в українських ЗМІ?
 - а) політична;
 - б) соціальна;
 - в) економічна;
 - г) культурна;
 - г) кримінальна.
3. Яка проблематика найменше висвітлюється в ЗМІ?
 - а) політична;
 - б) соціальна;
 - в) економічна;
 - г) культурна.
4. До якої проблематики віднести питання фінансування медичної галузі?
 - а) політичної;
 - б) соціальної;
 - в) економічної;
5. Яка з перелічених проблем не входить до кола соціальних?
 - а) підвищення зарплат і пенсій;
 - б) скорочення робочих місць;
 - в) заборона в'їзду Президента іноземної держави до іншої країни.
6. Критика Президентом нового бюджету – це
 - а) політична проблематика;
 - б) економічна проблематика;
 - в) політична проблематика у зв'язку з економічною.
7. Які теми, за даними Академії української преси, найбільше цікавлять сучасних українців?
 - а) місцеві новини;
 - б) національні новини;
 - в) проблеми здоров'я.
8. У якому з цих політичних режимів обов'язково присутня цензура, джерелами інформації є владні структури, а суспільна думка монотонна та безлика?
 - а) у тоталітарному;
 - б) в авторитарному;
 - в) демократичному.
9. З яких частин складається редакція?
 - а) технічна та творча;

- б) рекламна та фінансова;
- в) редакторська та журналістська;
- г) креативна та комп'ютерна.

10. Яке ЗМІ є поєднанням трьох видів інформації: візуальної, звукової, текстової?

- а) преса;
- б) телебачення;
- в) радіо;
- г) Інтернет.

Політична проблематика

1. «Хто, чого досягає, коли і як». Яке поняття мав на увазі Г.Лассуелл, коли створив цей афоризм:

- а) владу;
- б) державу;
- в) політику.

2. Політика – це:

- а) галузь суспільного розвитку, що займається розподілом бюджетних коштів та устроєм суспільства;
- б) влада, що керує країною та визначає стратегічні цілі;
- в) влада, що керує країною та визначає стратегічні цілі та несе відповідальність за інформаційні процеси в суспільстві.

3. Тоталітарний, авторитарний та демократичний. Що це?

- а) режими;
- б) партії;
- в) суспільний розвиток.

4. Що допомагають усунути медіа в демократичній країні?

- а) моносуб'єктивність влади;
- б) економічну кризу;
- в) владу.

5. У якому році Парламент України визнав існування цензури?

- а) 2001;
- б) 2002;
- в) 2005.

6. Яке ЗМІ є найпопулярнішим та найавторитетнішим джерелом інформації під виборчої кампанії?

- а) газетам і журналам;
- б) радіо;
- в) телебачення;
- г) Інтернет.

7. Які з маніпулятивних прийомів присутні у промовах Ю.Тимошенко, знаходячись в опозиції після поразки на президентських виборах-2010?

- а) застосування оціночних суджень;
- б) використання специфічних маркованих лексем;
- в) ідеологію «пошуку ворога», поділу на «своїх» та «чужих».

8. Які з цих кандидатів у Президенти у 2010 році використовували в своїй агітації антирекламу?
- а) В.Янукович та В.Ющенко;
 - б) Ю.Тимошенко та А.Яценюк;
 - в) І. Богословська та В.Янукович.
9. Якому з кандидатів у Президенти належить програма під назвою «Новий курс»?
- а) А.Яценюку;
 - б) І.Богословській;
 - в) В. Противсіху.
10. Чим на думку 40 % українців спричинений карантин через епідемію свинячого грипу в Україні?
- а) політичною маніпуляцією та агітацією;
 - б) збільшенням кількості померлих;
 - в) обидві відповіді правильні;
11. Чи можуть державні та комунальні ЗМІ не подавати інформацію про діяльність влади?
- а) так, якщо вона неправдива;
 - б) так, якщо вона розходиться із політикою редактора;
 - в) ні, бо ці ЗМІ фінансово залежні від влади.
12. На якому місці за проявами свободи слова знаходиться Україна у переліку країн світу?
- а) 174;
 - б) 225;
 - в) 15.
13. Який засіб масової інформації присвячений висвітленню суто діяльності Президента України?
- а) Вісник Президента;
 - б) Урядовий кур'єр;
 - в) Голос України.
14. Який засіб масової інформації присвячений висвітленню суто діяльності уряду України?
- а) Вісник Президента;
 - б) Урядовий кур'єр;
 - в) Голос України.
15. «Голос України» є офіційним виданням:
- а) Президентської адміністрації;
 - б) Верховної Ради України;
 - в) Міністерства культури України.

Економічна проблематика

1. Яке місце, виходячи з сучасних досліджень, займає економічна проблематика в ЗМІ для сучасних українців?

- а) перше;
- б) друге;
- в) третє.

2. Який спосіб отримання грошей для боротьби з економічною кризою активно критикував Президент України В.Ющенко?

- а) міжнародні кредити;
- б) збільшення податків для населення;
- в) емісію.

3. Які з цих українських установ збанкрутували під час економічної кризи?

- а) «ПромІнвест»;
- б) «Укрпром»;
- в) «ПромІнвест», «Укрпром» та «Надра-банк».

4. Яке позитивне явище може стимулювати фінансова криза, що переросла в економічну?

- а) гуманізацію економіки;
- б) розвиток малого та середнього бізнесу;
- в) збільшення прибутків населення.

5. Газета «Бізнес» - це:

- а) фінансове видання;
- б) економічне видання;
- в) суспільно-політичне видання.

6. Експорт – це:

- а) вивезення з країни товарів вітчизняного виробництва;
- б) ввезення в країну товарів вітчизняного виробництва;
- в) ввезення в країну товарів зарубіжного виробництва.

7. Інвестиційна політика є складовою:

- а) економічної політики держави;
- б) зовнішньої політики держави;
- в) внутрішньої політики держави.

8. Внутрішній борг – це:

- а) сукупність боргових зобов'язань перед громадянами даної держави;
- б) сукупність боргових зобов'язань перед органами влади даної країни;
- в) сукупність боргових зобов'язань, виражених у валюті України.

9. Зовнішній борг – це:

- а) сукупність боргових зобов'язань, виражених у іноземній валюті;
- б) сукупність боргових зобов'язань перед іноземними громадянами;
- в) сукупність боргових зобов'язань перед іншими державами.

10. Жанри подання економічної інформації – це:

- а) повідомлення, звіт, огляд, фельєтон;
- б) коментар, огляд, нарис, інтерв'ю;
- в) огляд, стаття, коментар, розслідування.

Культурна проблематика

1. Сукупність матеріальних і духовних, нематеріальних цінностей, створених людством протягом його історії – це:
 - а) архітектура;
 - б) мистецтво;
 - в) культура.
2. Культурна тематика найбільшим чином представлена на телеканалі:
 - а) «Интер»;
 - б) «Перший національний канал»;
 - в) «ТЕТ».
3. На сьогодні найчастіше культурне життя висвітлюється у:
 - а) авторських аналітичних програмах;
 - б) науково-популярних програмах;
 - в) розважальних програмах.
4. Найвагоміша причина відсутності якісних програм із культурної проблематики в сучасних ЗМІ:
 - а) тема не цікава аудиторії;
 - б) замало журналістів-професіоналів, які б подавали тему цікаво;
 - в) висвітлення теми вимагає значних фінансових затрат.
5. В інформаційних випусках новин матеріали, що стосуються культурної проблематики, зазвичай розміщуються:
 - а) на початку випуску;
 - б) у середині випуску;
 - в) у кінці випуску.
6. Яка з програм найбільше вивчає проблеми у у сфері культури?
 - а) «У пошуках істини», «Не об'яснимо, но факт»;
 - б) «Культурний фронт», «Навечір'я».
 - в) «Битва українських міст», «Правила життя».
7. Назву «Культура» в інформаційному просторі України має:
 - а) газета;
 - б) телеканал;
 - в) радіостанція.
8. «Національна ідея – це формула, яку ще ніхто не створив». Це думка:
 - а) членів товариства «Просвіта»;
 - б) дослідника М.Лісового;
 - в) науковця В.Карпенка.
10. Ксенофобія – це:
 - а) особливості національної свідомості;
 - б) історична традиція;
 - в) нетерпимість до всього інакшого.
11. «Інститут для вироблення ідей» – це одне з визначень:
 - а) культури;
 - б) мистецтва;
 - в) науки.

КОНТРОЛЬНІ ЗАВДАННЯ ДЛЯ ПЕРШОГО ПОТОЧНОГО КОНТРОЛЮ

Варіант 1.

1. Світ політики та ЗМІ. Історичний аспект формування політичної проблематики.
2. Визначити коло найактуальніших проблем українського політикуму в якісних друкованих ЗМІ.
3. Тема – це...
4. Теоретичний або практичний аспект питання, що потребує вирішення:
 - а) дилема;
 - б) проблема;
 - в) задача.

Варіант 2.

1. Політика як тема ЗМІ. Функції ЗМІ у суспільстві з політичною демократією.
2. Визначити коло найактуальніших проблем українського політикуму в політичних телевізійних ток-шоу.
3. Проблема – це...
4. Яка проблематика є найбільш затребуваною в українських ЗМІ?
 - а) політична;
 - б) соціальна;
 - в) економічна;
 - г) культурна;
 - г) кримінальна.

Варіант 3.

1. Основні особливості діяльності ЗМІ у передвиборчий період. Преса. ТБ, Інтернет та електорат: специфіка взаємовідносин.
2. Визначити коло найактуальніших проблем українського політикуму в інформаційних телевізійних випусках за останній місяць.
3. Проблематика – це...
4. Яка проблематика найменше висвітлюється в ЗМІ?
 - а) політична;
 - б) соціальна;
 - в) економічна;
 - г) культурна.

Варіант 4.

1. Виборча кампанія – боротьба імен чи ідей? Мас-медіа та виборчі програми.
2. Визначити коло найактуальніших проблем українського політикуму в інтернет-виданні «Українська правда».
3. Політична проблематика – це...
4. До якої проблематики віднести питання фінансування медичної галузі?
 - а) політичної;
 - б) соціальної;
 - в) економічної.

Варіант 5.

1. Пріоритетні теми виборчих кампаній.
2. Специфіка подання інформації друкованими ЗМІ. Універсальні і спеціалізовані за проблематикою видання.
3. Політика – це...
4. Яка з перелічених проблем не входить до кола соціальних?
 - а) підвищення зарплат і пенсій;
 - б) скорочення робочих місць;
 - в) заборона в'їзду Президента іноземної держави до іншої країни.

Варіант 6.

1. Висвітлення діяльності Президента, його адміністрації, обласних адміністрацій, місцевих органів влади.
2. Демократичне суспільство – це...
3. Охарактеризувати політичну проблематику в радіо просторі України.
4. Політика – це:
 - а) галузь суспільного розвитку, що займається розподілом бюджетних коштів та устроєм суспільства;
 - б) влада, що керує країною та визначає стратегічні цілі;
 - в) влада, що керує країною та визначає стратегічні цілі та несе відповідальність за інформаційні процеси в суспільстві.

Варіант 7.

1. Політизація мовного питання. Спекуляції та позиція мас-медіа.
2. Охарактеризувати проблемно-тематичне наповнення партійної преси.
3. Передвиборча проблематика – це...
4. Тоталітарний, авторитарний та демократичний. Що це?
 - а) режими;
 - б) партії;
 - в) суспільний розвиток.

Варіант 8.

1. Проблеми взаємодії Президента та Уряду в ЗМІ.
2. Політична проблематика та офіційні ЗМІ: специфіка взаємодії.
3. Свобода слова – це...

4. Що допомагають усунути медіа в демократичній країні?

- а) моносуб'єктність влади;
- б) економічну кризу;
- в) владу.

КОНТРОЛЬНІ ЗАВДАННЯ ДЛЯ ДРУГОГО ПОТОЧНОГО КОНТРОЛЮ

Варіант 1.

1. Проблема сприяння ЗМІ розкладанню суспільства.
2. Охарактеризувати авторські телепрограми, де порушується культурна проблематика.
3. Національна ідея – це...
4. Сукупність матеріальних і духовних, нематеріальних цінностей, створених людством протягом його історії – це:

- а) архітектура;
- б) мистецтво;
- в) культура.

Варіант 2.

1. Зниження рівня культури в журналістиці. Розпушта в ЗМІ.
2. Розглянути специфіку культурної проблематики в спеціалізованих ЗМІ.
3. Культура – це...
4. Культурна тематика найбільшим чином представлена на телеканалі:

- а) «Интер»;
- б) «Перший національний канал»;
- в) «ТЕТ».

Варіант 3.

1. Розквіт «жовтої», «брудної» преси.
2. Охарактеризуйте образ діяча культури на сторінках глянцевого журналу.
3. Наука – це...
4. В інформаційних випусках новин матеріали, що стосуються культурної проблематики, зазвичай розміщуються:

- а) на початку випуску;
- б) у середині випуску;
- в) у кінці випуску.

Варіант 4.

1. Проблеми мистецтва та культури в ЗМІ.
2. Розкрийте специфіку висвітлення проблем збереження історичної спадщини на сторінках масових видань.
3. Релігія – це...
4. Яка з програм найбільше вивчає проблеми у сфері культури?

- а) «У пошуках істини», «Не об'ясимо, но факт»;
- б) «Культурний фронт», «Навечір'я».
- в) «Битва українських міст», «Правила життя».

Варіант 5.

1. Культурна проблематика в ЗМІ – це...
2. Охарактеризуйте особливості роботи журналіста, що працює над висвітленням культурної тематики в муніципальному ЗМІ.
3. Назву «Культура» в інформаційному просторі України має:
 - а) газета;
 - б) телеканал;
 - в) радіостанція.

Варіант 6.

1. Проблеми художнього ринку, мистецтв, археології, моди в ЗМІ.
2. Наукова проблематика в ЗМІ – це...
3. «Національна ідея – це формула, яку ще ніхто не створив». Це думка:
 - а) членів товариства «Просвіта»;
 - б) дослідника М.Лісового;
 - в) науковця В.Карпенка.

Варіант 7.

1. Можливості журналістики у висвітленні проблем збереження пам'яток історії і культури в Україні.
2. Подайте порівняльну характеристику про журналів про літературу та сучасний книжковий ринок.
3. Релігійна проблематика в ЗМІ – це...
4. Ксенофобія – це:
 - а) особливості національної свідомості;
 - б) історична традиція;
 - в) нетерпимість до всього інакшого.

Варіант 8.

1. Проблеми розвитку професійного спорту і масового виховання в ЗМІ.
 2. Охарактеризуйте творчість найбільш відомих оглядачів із проблем культури в ЗМІ.
 3. Основні проблеми української науки, що аналізують українські ЗМІ.
 4. Спортивна проблематика в ЗМІ – це...
- «Інститут для вироблення ідей» - це одне з визначень:
- а) культури;
 - б) мистецтва;
 - в) науки.

ПЕРЕЛІК ЗАВДАНЬ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Тема № 1

Журналістика та політика

Завдання. Опрацювати самостійно та законспектувати такі підручники: Дуцик Д. Політична журналістика /Діана Дуцик.. – К.: Видавничий дім «Києво-Могилянська академія», 2007. – 129 с.; Гриценко О. Преса і політика: проблеми, концепції, досвід / Олена Гриценко, Володимир Шкляр. – К.: Інститут журналістики Київського національного ун-ту ім. Тараса Шевченка, 2000. – 70 с.

Питання для самоперевірки:

1. Сформулюйте функції ЗМІ як елемента політичної комунікації.
2. Назвіть основні джерела політичної інформації.
3. Проблеми репрезентації політичних лідерів у ЗМІ.
4. У чому полягає символічний характер політичної інформації?
5. Яка роль ЗМІ у формуванні політичної поведінки громадян?
6. Політична «тема дня» в ЗМІ і реалії політичного процесу.

Література

Основна:

1. Дуцик Д. Політична журналістика /Діана Дуцик. – К. : Видавничий дім «Києво-Могилянська академія», 2007. – 129 с.
2. Гриценко О. Преса і політика: проблеми, концепції, досвід / Олена Гриценко, Володимир Шкляр. – К. : Інститут журналістики Київського національного ун-ту ім. Тараса Шевченка, 2000. – 70с.

Додаткова:

1. Гаврада І. Цензура як прояв недемократичності державної політики України у сфері засобів масової інформації / Ігор Гаврада // Політичний менеджмент. – 2006. – № 5. – С. 95 –106.
2. Уривки із звіту соціального дослідження «Інформаційна робота органів місцевого самоврядування. Проблема забезпечення інформаційної відкритості та ефективної взаємодії» // Свобода висловлювань і приватність. – 2005. – № 2. – С.17 – 26.
3. Урина Н. Журналістика и политика: итальянский опыт взаимодействия / Наталья Урина. – М.: Издательство МГУ, 2010. – 174 с.
4. Фінклер Ю. Друковані мас-медіа як фактор тиску: до постановки проблеми / Юрій Фінклер // Вісник Книжкової палати. – 2003. – № 5. – С. 22 – 23.

5. Федоров И. Парламентский журналист: попытка социологического портрета // Журналист. – 2009. – № 8. – С. 63.

Тема № 2

Особливості економічної інформації

Завдання:

1. Опрацювати самостійно такі підручники: Мельник Г., Виноградова С. Деловая журналистика: [учебное пособие] / Галина Мельник, Светлана Виноградова. – СПб. : Питер, 2010. – 304 с.; Шевчук Д. Экономическая журналистика. – М. : Гросс-Медиа, 2008. – 565 с.

Питання для самоперевірки:

1. Сформулюйте функції ЗМІ як елемента економічної інформації.
2. Назвіть основні джерела ділової інформації.
3. Взаємозв'язок економічної проблематики з політичною та соціальною.
4. Назвіть 10 основних економічних термінів, процесів. Обґрунтуйте свій вибір.
5. У чому полягає складність написання економічної інформації? Як її полегшити?
6. Яка роль бізнес-структур у формуванні ділових видань?

Література

Основна:

1. Мельник Г., Виноградова С. Деловая журналистика: [учебное пособие] / Галина Мельник, Светлана Виноградова. – СПб. : Питер, 2010. – 304 с.
2. Шевчук Д. Экономическая журналистика. – М. : Гросс-Медиа, 2008. – 565 с.

Додаткова:

1. Гутиря І. Економічна проблематика в пресі: критерії та складові ефективності / Іван Гутиря // Соціокультурні аспекти права на комунікацію / За ред. А.Москаленка. – 1997. – С. 44 – 62.
2. Загорская Н. Пресса делового мира / Н. Загорская // Библиотекарь. – 1991. – № 5. – С. 14 – 17.
3. Иваницкий В. Основные направления в проблематике российской прессы: экономика [Электронный ресурс] / Валерий Иваницкий // Режим доступа до статті: www.evartist.narod.ru
4. Мурзин Д. Очерк типологии деловой прессы / Дмитрий Мурзин // Вестник Московського университета. Серия 10. Журналистика. – 2003. – № 2. – С. 64 – 75.

5. Павлюк І. Бізнесово-ділові періодичні видання Волині період консолідації суспільства (1990 – 2000) / І. Павлюк // Вісник Львівського університету. Серія: Журналістика. – 2003. – Вип. 22. Ч.2. – С. 293 – 304.
6. Сергачев В. Деловая пресса / Владимир Сергачев// Журналист. – 1998. – № 8. – С. 60 – 62.

Тема № 3

Економічний контент у ЗМІ

Завдання. Дослідити висвітлення актуальних економічних проблем у будь-якому виданні.

Самостійний пошук за такими напрямками:

- аналіз економічної політики;
- друга хвиля економічної кризи;
- складність проведення економічних реформ, їхній резонанс у суспільстві;
- ситуація на ринку праці, трудові відносини, занятість, прибутки, безробіття;
- благодійність, суспільство та бізнес.

Література

Основна:

1. Мельник Г., Виноградова С. Деловая журналистика: [учебное пособие] / Галина Мельник, Светлана Виноградова. – СПб. : Питер, 2010. – 304 с.
2. Шевчук Д. Экономическая журналистика. – М. : Гросс-Медиа, 2008. – 565 с.

Додаткова:

1. Гутиря І. Економічна проблематика в пресі: критерії та складові ефективності / Іван Гутиря // Соціокультурні аспекти права на комунікацію / За ред. А.Москаленка. – 1997. – С. 44 – 62.
2. Загорская Н. Пресса делового мира / Н. Загорская // Библиотекарь. – 1991. – № 5. – С. 14 – 17.
3. Иваницкий В. Основные направления в проблематике российской прессы: экономика [Электронный ресурс] / Валерий Иваницкий // Режим доступа до статті: www.evartist.narod.ru
4. Мурзин Д. Очерк типологии деловой прессы /Дмитрий Мурзин // Вестник Московського університета. Серія 10. Журналістика. – 2003. – № 2. – С. 64 – 75.
5. Павлюк І. Бізнесово-ділові періодичні видання Волині період консолідації суспільства (1990 – 2000) / І. Павлюк // Вісник Львівського університету. Серія: Журналістика. – 2003. – Вип. 22. Ч.2. – С. 293 – 304.
6. Сергачев В. Деловая пресса / Владимир Сергачев// Журналист. – 1998. – № 8. – С. 60 – 62.

Тема № 4

Економічна політика

Завдання. Підготувати повідомлення про місце роль економічної інформації в інформаційній політиці держави (обсяг 3-4 сторінки).

Література

Основна:

1. Мельник Г., Виноградова С. Деловая журналистика: [учебное пособие] / Галина Мельник, Светлана Виноградова. – СПб. : Питер, 2010. – 304 с.
2. Шевчук Д. Экономическая журналистика. – М.: Гросс-Медиа, 2008. – 565 с.

Додаткова:

1. Авраамов Д. Профессиональная этика журналиста / Д.Авраамов. – М. : МГУ, 1999. – 224 с.
2. Белінська І. Тематична модель сучасного регіонального видання (на матеріалі друкованої газетної періодики Кіровоградщини за 1991-2003 роки): Автореф. дис... канд. філол. наук. — К., 2004. — 19с.
3. Головкин Б. Деловые издания: Информационный менеджмент массовой коммуникации. / Б.Головкин . – СПб. : Изд-во Михайлова В.А., 2005. – 205 с.
4. Економічна журналістика: новації західної преси. / Переклад та адаптація Алла Лазарева. – К. : Інститут масової інформації, 2005. – 112 с.
5. Іванов В. Законодавство про засоби масової інформації. Український та зарубіжний досвід / За ред. А. Москаленка. – К. : ВПЦ «Київ. ун-т», 1999. – 188 с.
6. Колесниченко А. Поиск темы и сбор информации // Журналистика и медиарынок. – 2008. – № 11. – С. 32 – 35
7. Недопитанський М. Тематична спеціалізація журналіста // Наукові записки Інституту журналістики. – 2007. – Вип. 25. – С. 170 – 175.
8. Проблематика СМІ: Информационная повестка дня: [учебное пособие]. – М. : Аспект Пресс, 2008. – С. 209 – 223.
9. Український бізнес ХХІ століття: реалії, проблеми, перспективи. – К. : Консорціум, 2005. – 358 с.

Тема № 5

Змістова основа економічної проблематики в ЗМІ

Завдання. Проаналізувати тексти економічної проблематики за схемою:

- Основні тези змісту журналістських матеріалів;

- тема та проблема твору;
- Позичування видання, журналістів, авторів із висвітлюваної проблеми;
- Характер та типи аргументації;
- Шляхи вирішення проблем, що запропоновані у матеріалі;
- Новизна, глибина, оригінальність матеріалів, відображення національних інтересів та політики України.
- Текст готується кожним студентом за матеріалами преси або Інтернет-видань індивідуально (обсяг 3-4 сторінки).

Література

Основна:

1. Мельник Г., Виноградова С. Деловая журналистика: [учебное пособие] / Галина Мельник, Светлана Виноградова. – СПб. : Питер, 2010. – 304 с.
2. Шевчук Д. Экономическая журналистика. – М. : Гросс-Медиа, 2008. – 565 с.

Додаткова:

1. Гутиря І. Економічна проблематика в пресі: критерії та складові ефективності / Іван Гутиря // Соціокультурні аспекти права на комунікацію / За ред. А.Москаленка. – 1997. – С. 44 – 62.
2. Загорская Н. Пресса делового мира / Н. Загорская// Библиотекарь. – 1991. – № 5. – С. 14 – 17.
3. Иваницкий В. Основные направления в проблематике российской прессы: экономика [Электронный ресурс] / Валерий Иваницкий // Режим доступа до статті: www.evartist.narod.ru
4. Мурзин Д. Очерк типологии деловой прессы / Дмитрий Мурзин // Вестник Московського університету. Серія 10. Журналистика. – 2003. – № 2. – С. 64 – 75.
5. Павлюк І. Бізнесово-ділові періодичні видання Волині період консолідації суспільства (1990 – 2000) / І. Павлюк // Вісник Львівського університету. Серія: Журналистика. – 2003. – Вип. 22. Ч.2. – С. 293 – 304.
6. Сергачев В. Деловая пресса / Владимир Сергачев // Журналист. – 1998. – № 8. – С. 60 – 62.

Тема № 6

Канали поширення економічної інформації

Завдання. Підготовка презентації про канали поширення економічної інформації, підкріпленої аудіо- та відеоматеріалами.

Література

Основна:

1. Мельник Г., Виноградова С. Деловая журналистика: [учебное пособие] / Галина Мельник, Светлана Виноградова. – СПб. : Питер, 2010. – 304 с.
2. Шевчук Д. Экономическая журналистика. – М. : Гросс-Медиа, 2008. – 565 с.

Додаткова:

1. Багиров Э. Основы телевизионной журналистики / Энвер Багиров. – М. : Изд-во МГУ, 1987. – 238 с.
2. Гоян О. Основы радіожурналістики і радіоменеджменту: [підручник для студ. вищих навч. закл., які навчаються за напрямом «Журналістика»] / Олеся Гоян. – К. : Веселка, 2004. – 225 с.
3. Иванов В. Теоретико-методологічні основи вивчення змісту масової комунікації / Валерій Иванов. – К. : Київський ун-т ім. Тараса Шевченка, 1996. – 204 с.
4. Иванов В. Сучасні комп'ютерні технології і засоби масової комунікації: аспекти застосування / Валерій Иванов. – К. : Київський ун-т ім. Тараса Шевченка, 1996. – 180 с.
5. Ким М. Технология создания журналистского произведения / Максим Ким. – СПб. : Изд-во Михайлова В.А., 2001. – 212 с.
6. Колесниченко А. Поиск темы и сбор информации / А.Колесниченко // Журналистика и медиарынок. – 2008. – № 11. – С. 32 – 35.
7. Лизанчук В. Радіожурналістика: засади функціонування / Василь Лизанчук. – Львів : ПАІС, 2000. – 365 с.
8. Мелешенко О. Інтернет-технології в сучасній журналістиці: моделі та практика: [навч. посібник] / Олександр Мелешенко. – К. : КиМУ, 2005. – 140 с.
9. Москаленко А. Теорія журналістики: [підручник] / Анатолій Москаленко. – К. : Експрес-об'ява, 1998. – 334 с.

Тема № 7

Жанри економічної проблематики

Завдання. Підготувати приклади для ілюстрування всіх інформаційних та аналітичних жанрів при висвітленні економічної проблематики.

Література

Основна:

1. Мельник Г., Виноградова С. Деловая журналистика: [учебное пособие] / Галина Мельник, Светлана Виноградова. – СПб. : Питер, 2010. – 304 с.
2. Шевчук Д. Экономическая журналистика. – М. : Гросс-Медиа, 2008. – 565 с.

Додаткова:

1. Гутиря І. Економічна проблематика в пресі: критерії та складові ефективності / Іван Гутиря // Соціокультурні аспекти права на комунікацію / За ред. А.Москаленка. – 1997. – С. 44 – 62.
2. Загорская Н. Пресса делового мира / Н. Загорская// Библиотекарь. – 1991. – № 5. – С. 14 – 17.
3. Иваницкий В. Основные направления в проблематике российской прессы: экономика [Электронный ресурс] / Валерий Иваницкий // Режим доступа до статті: www.evartist.narod.ru
4. Мурзин Д. Очерк типологии деловой прессы /Дмитрий Мурзин // Вестник Московського університета. Серія 10. Журналистика. – 2003. – № 2. – С. 64 – 75.
5. Павлюк І. Бізнесово-ділові періодичні видання Волині період консолідації суспільства (1990 – 2000) / І. Павлюк // Вісник Львівського університету. Серія: Журналистика. – 2003. – Вип. 22. Ч.2. – С. 293 – 304.
6. Сергачев В. Деловая пресса / Владимир Сергачев// Журналист. – 1998. – № 8. – С. 60 – 62.

Тема № 8

Соціум та ЗМІ

Завдання. Дослідити висвітлення актуальних соціальних проблем у будь-якому виданні та підготувати презентацію.

Самостійний пошук за такими напрямками:

- аналіз соціальної політики;
- освіта;
- медицина, здоровий спосіб життя;
- ситуація на ринку праці, трудові відносини, зайнятість, прибутки, безробіття, кар'єра;
- міграція, національні відносини;
- діти та молодь, студентство;
- благодійність, суспільство та бізнес;
- армія і суспільство;

Література

Основна:

1. Бережная М. Проблемы социальной сферы в алгоритмах телевизионной журналистики / Марина Бережная. – СПб. : Издательский Дом С-Петербур. гос. ун-та, 2009. – 330 с.
2. Дзялошинский И. Журналистика соучастия. Как сделать СМИ полезными людям / И. Дзялошинский. – М. : Престиж, 2006. – 104 с.
3. Иванян Р. Журналистика и социальная работа : природа и опыт институционального взаимодействия: Россия, конец XX – начало XXI веков: автореф. дис. на соискание научной степени канд. полит. наук. 10.01.10 «Журналистика»/ Р.Иванян. – СПб., 2007. – 28 с.
4. Социальная журналистика в гражданском обществе / Под ред. Татьяны Фроловой. – М. : Пульс, 2003 . – 44 с.
5. Средства массовой коммуникации и социальные проблемы: Хрестоматия / Составитель Искэндэр Ясавеев. – Казань : Издательство Казанского университета, 2000. – 223 с.

Додаткова:

1. Бойко О. Репрезентация социальных проблем в российской прессе 90-х годов [Электронный ресурс] / Ольга Бойко // Режим доступа до статті: <http://lib.socio.msu.ru>
2. Как вы расцениваете социальные инициативы СМИ / Вильям Смирнов // Вопросы культурологии. – 2006. – № 8. – С. 56 – 57.
3. Конюкова М. Неконструктивная «социалка» Или почему журналисты готовы показывать язвы общества, но уходят от объяснения их причин / Мария Конюкова // Журналист. – 2007. – № 10. – С. 78 – 79.
4. Тертичный А. Анализ социальных потребностей в СМИ / Александр Тертычный // Журналист. – 2008. – № 11. – С.142 – 144.

Тема № 9

Сім'я - вічна тема. Сімейна тематика в ЗМІ

Завдання. Прорецензуйте публікацій на сімейну тематику в обраному Вами ЗМІ на наявність помилок, неточностей, фобій, руйнівних стереотипів (доповідь обсягом 4– 6 сторінок формату А4):

- Дошлюбна та шлюбна поведінка – «вічне кохання»;
- «Мама, тато, я – щаслива сім'я» – стереотипи сімейного і особистого «щастя»;
- Дискримінація багатодітних сімей, сімей child-free та лгбт-сім'ї;
- Сім'я та особистість. Самореалізація особистості в сім'ї;
- Тема взаємостосунків Чоловіка і Жінки, тема Любові. Сексуальна поведінка та тенденції її змін;
- Взаємовідносини поколінь в сім'ї. Проблема батьків та дітей;

- Специфіка міської та сільської родини. Міжнаціональні шлюби в Україні. Крос-культурні сім'ї;
- Громадянські та гостьові шлюби.

Література Основна:

1. Азарскова К. Освящение проблем семьи в рязанских молодёжных СМИ [Электронный ресурс] / К.Азарскова // Режим доступа до статті: http://www.nravstvennost.info/library/news_detail.php
2. Власенко Л. Молодіжна тематика в періодиці України // Українська журналістика – 98: Збірник. – К., 1998.
3. Смирнова О., Фролова Т. Кризис семьи в медиаизмерениях (анализ текстов российских СМИ) // Вестник МУ. Серия 10. Журналистика. – 2011. - № 1. – С.
4. Стулова Г., Касянчук М., Лещинський Є. Феномен гомосексуальності на сторінках української преси. – Донецьк : Цифрова типографія , 2010. – 72 с.

Додаткова:

1. Лещенко Т. Засоби вираження теми в авторській стилістиці молодіжної програми // Телезійна й радіожурналістика. – Вип. 4. – 2002. – С. 148 – 151.
2. Слінчук В. Текстові засоби творення образу сучасної молоді в друкованих ЗМК [Електронний ресурс] / В. Слінчук // Режим доступу до статті: [journalib.univ.kiev.ua > index.php](http://journalib.univ.kiev.ua/index.php)

Тема № 10

Молодіжна тематика як предмет розгляду ЗМІ

Завдання. Проаналізуйте якість молодіжного контенту в «загальних» та в дитячо-юнацьких ЗМІ (преса, радіо, телебачення, інтернет-простір, фотожурналістика). Охарактеризуйте сучасні тенденції молодіжної журналістики (реферат на 10-12 сторінок).

Література Основна:

1. Азарскова К. Освящение проблем семьи в рязанских молодёжных СМИ [Электронный ресурс] /К.Азарскова // Режим доступа до статті: http://www.nravstvennost.info/library/news_detail.php
2. Власенко Л. Молодіжна тематика в періодиці України // Українська журналістика – 98: Збірник. – К., 1998.

3. Смирнова О., Фролова Т. Кризис семьи в медиаизмерениях (анализ текстов российских СМИ) // Вестник МУ. Серия 10. Журналистика. – 2011. – № 1. – С.

Додаткова:

1. Лещенко Т. Засоби вираження теми в авторській стилістиці молодіжної програми // Телезійна й радіожурналістика. – Вип. 4. – 2002. – С. 148 – 151.
2. Слінчук В. Текстові засоби творення образу сучасної молоді в друкованих ЗМК [Електронний ресурс] / В. Слінчук // Режим доступу до статті: [journalib.univ.kiev.ua > index.php](http://journalib.univ.kiev.ua/index.php)

ІНДИВІДУАЛЬНІ ЗАВДАННЯ

Письмово проаналізувати (на 2-3 сторінки) за орієнтовною схемою журналістські матеріали інформаційного простору України та зарубіжжя на сучасному етапі.

Схема проблемно-тематичного аналізу журналістського матеріалу:

1. Основні тези журналістських матеріалів (короткий виклад основного змісту твору з відповідно змодельованими акцентами);
2. Позиціонування видання, журналіста з певної проблеми (незалежний/ якість, провладний/заангажований);
3. Характер та типи аргументації (оперування фактами, причинно-наслідковий аналіз, оціночні судження тощо);
4. Шляхи вирішення проблем, що запропоновані у матеріалі. Наприклад, люстрація влади для подолання політичного колапсу чи відмова від «споживацької філософії» як засіб виходу з економічної кризи.
5. Новизна, глибина, оригінальність матеріалів – це актуальність, інтелектуальний потенціал, художня сила та вартість журналістського твору.
6. Відображення національних інтересів та політики України. Зокрема, наскільки вигідними для українців рішення у питаннях продовження перебування російських військово-морських сил на території країни, газові домовленості, вступ до СОТ та ін.

Перелік індивідуальних завдань:

1. Специфіка подання проблематики у друкованих (електронних) ЗМІ (тип мас-медіа обирається у залежності від спеціалізації).
2. Політична проблематика в ЗМІ (тип мас-медіа обирається у залежності від спеціалізації).
3. Представити (письмово) тематичний план політичної сторінки в певному виданні (план авторської політичної передачі на телебаченні).
4. Запропонувати декілька рубрик в друковані ЗМІ різних типів з виборчої проблематики і обґрунтувати їх тематику.
5. Предвиборча проблематика в ЗМІ (тип мас-медіа обирається у залежності від спеціалізації).
6. Специфіка міжнародної проблематики у вітчизняних та закордонних ЗМІ. Запропонувати набір тем із міжнародної проблематики у газету «День».
7. Порівняльний аналіз економічної проблематики в ЗМІ (масові, якісні, спеціалізовані).
8. Створити власний матеріал про економічну кризу в Україні та світі. Охарактеризувати потенціал обраного жанру в розкритті цієї проблематики.

9. Запропонувати тематику для декількох шпальт із соціальних проблем у сучасній Україні для «Українського тижня» (план для соціального проекту на ТБ).
10. Представити варіант змістово-тематичного наповнення для військового часопису «Військо України» (план телепередачі на військову тематику).
11. Розробити план декількох тематичних шпальт у суспільно-політичній періодиці (авторських передач на телебаченні).
12. Запропонувати концепцію нових цікавих науково-популярних часописів для молоді (розробити сітку мовлення для українського освітнього каналу).
13. Запропонувати теми для журналістських розслідувань із кримінальної проблематики.
14. Створити матеріал з гендерної проблематики з використанням прийомів іронії для жіночого або чоловічого видання.
15. Зробити каталог сучасної «жовтої» преси, скандальних передач на ТБ, радіо, інтернет-ЗМІ.
16. Запропонувати тематику із проблем культури Запорізького регіону для шпальт регіональних видань (авторських програм, інтернет-ресурсів).
17. Написати реферат на тему: «Кількість та якість журналістських матеріалів на історичну тематику, їх роль у вивченні українського минулого».
18. Скласти порівняльну таблицю «Проблема мовної політики у ЗМІ: регіональні особливості».
19. Зробити порівняльний письмовий аналіз спортивної проблематики у спеціалізованих виданнях і випусках та виданнях «загального інтересу».
20. Створити власний матеріал про економічну кризу в Україні та світі. Охарактеризувати потенціал обраного жанру в розкритті цієї проблематики.
21. Запропонувати тематику для декількох шпальт із економічно-соціальних проблем у сучасній Україні для «Українського тижня» (план для економічного проекту на ТБ на зразок «Акул бізнесу» на «ISTV»).
22. Представити варіант змістово-тематичного наповнення для економічного часопису «Контракти» (план телепередачі на політично-економічну тематику).
23. Розробити план декількох тематичних шпальт, присвячених економіці, у суспільно-політичній періодиці (авторських передач на телебаченні).
24. Запропонувати концепцію нових цікавих науково-популярних часописів для молоді, наприклад, «Молодий економіст», «Цікаво про власний бізнес» тощо.
25. Розробити сітку мовлення для економічного каналу «Перший діловий», «UBR».
26. Запропонувати теми для журналістських розслідувань економічні злочини.
27. Створити памфлет з економічної проблематики з використанням прийомів іронії для якісного ЗМІ.

28. Зробити каталог сучасної економічної преси, передач на ТБ, радіо, інтернет-ЗМІ.
29. Запропонувати тематику із проблем економіки Запорізького регіону для шпальт регіональних видань (авторських програм, інтернет-ресурсів).
30. Написати реферат на тему: «Кількість та якість журналістських матеріалів на економічну тематику, їх роль в українському суспільстві».
31. Скласти порівняльну таблицю «Проблема економічної політики у ЗМІ», де зазначити частоту згадувань певної проблеми, наявність алітичних складових: причинно-наслідковий аналіз, факт тощо.

ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДО ЗАЛІКУ

1. Світ політики та ЗМІ. Історичний аспект формування політичної проблематики.
2. Специфіка висвітлення проблем переходу до ринкової економіки.
3. Зміст поняття «соціальна журналістика», її завдання.
4. Проблема сприяння ЗМІ розкладанню суспільства. Зниження рівня культури в журналістиці. Розпуста в ЗМІ.
5. Політика як тема ЗМІ. Функції ЗМІ у суспільстві з політичною демократією.
6. ЗМІ і вузлові проблеми розвитку економіки України. Історія розвитку економічної журналістики.
7. Відображення соціальних проблем у різних типах ЗМІ.
8. Тенденції до денаціоналізації, деукраїнізації та обездуховлення українського суспільства.
9. Преса, ТБ та Інтернет-журналістика у виборчому процесі. Пріоритетні теми виборчих кампаній.
10. Специфіка подання економічної проблематики в універсальних та спеціалізованих виданнях.
11. Проблеми праці, зайнятості, бідності, їх подолання в ЗМІ України.
12. Проблематика релігійних мас-медіа. Коло релігійних проблем у світських ЗМІ.
13. Висвітлення діяльності Президента, його адміністрації, облміністрацій, місцевих органів влади.
14. Соціальна інфраструктура через призму журналістики: житлові проблеми та проблеми домоволодіння, будівництво доріг, водопостачання тощо.
15. ЗМІ і подальший розвиток сільського господарства та агропромислового комплексу України.
16. Проблема ксенофобії в українських ЗМІ. Здобутки вітчизняних медіа у справі поширення суспільної толерантності.
17. Проблеми взаємодії Президента та Уряду.
18. Представлення економічної інформації в сучасній пресі. Проблеми промислового розвитку Запорізької області в регіональних ЗМІ.
19. Сучасна демографічна ситуація в Україні. Українська журналістика і демографічні проблеми.
20. Проблеми мистецтва та культури в ЗМІ.
21. Сутність і проблематика українського бюджетування: медійний образ.
22. Висвітлення діяльності громадських організацій, партій, рухів тощо.
23. Міграційні процеси в українських ЗМІ.
24. Висвітлення проблем організації дозвілля й відпочинку. Особливості висвітлення діяльності видовищних заходів.
25. Стан законодавства. ЗМІ та проблема проведення системних реформ.
26. Міжнародні економіко-політичні зв'язки Запорізького регіону, проблеми їх розширення і розвитку в ЗМІ.

27. Захист окремих соціальних груп у ЗМІ: жінок, дітей; сім'ї; молоді; людей похилого віку; окремих етносів.
28. Роль журналістики у висвітленні актуальних питань освіти.
29. Висвітлення проблем зрощення фінансових кіл, органів влади і криміналітету.
30. Місце, роль і перспективи економіки України в світовій економіці.
31. Екологічна проблематика в сучасній журналістиці, її основні тематичні напрями.
32. Проблеми художнього ринку, мистецтв, археології, моди в ЗМІ.
33. Проблеми геополітичного розташування України. Національно-державна сомоідентифікація України як проблемна ситуація.
34. Участь журналістики в обговоренні проблем приватизації.
35. Проблематика будівництва Збройних Сил України в загальнополітичній і спеціалізованій пресі.
36. Поняття національної ідеї. Роль засобів масової інформації в утвердженні національної ідеї.
37. Рубрикація і жанрова різноманітність у залежності від висвітлюваних проблем.
38. Виборча кампанія – боротьба імен чи ідей? Мас-медіа та виборчі програми.
39. Медична тема в ЗМІ, специфіка її предмету, функцій, змісту та форми. Проблеми журналістської біоетики. Місце та роль сенсаційних повідомлень, кримінальних сюжетів у медичній журналістиці: масмедійна «істерія» навколо обов'язкової вакцинації, «чорної» трансплантології, дітей із пробірки та ін.
40. Проблеми розвитку професійного спорту і масового виховання в ЗМІ.
41. Роль ЗМІ як засобу впливу на виборчі процеси. Журналістські методи роботи з інформаційним матеріалом у процесі впливу на електоральну думку.
42. Глобалізація економічних відносин. Місце України в цьому процесі.
43. Висвітлення фундаментальних та прикладних досліджень сучасною науковою журналістикою на Україні.
44. Специфіка подання образу жінки. Питання жіночої соціалізації: від домогосподарки до бізнес-леді. Зображення жінок-політиків. Жінка в журналістиці: жертва реклами чи професіонал?
45. Мета курсу «Проблематика ЗМІ», предмет, основні завдання курсу.
46. Загальна характеристика видань, що спеціалізуються на правовій (зокрема, правоохоронній тематиці). Спеціалізовані друковані та Інтернет-видання МВС України, телевізійні та радіопрограми. Зв'язок політичної культури та іміджу органу державної виконавчої влади (на прикладі правоохоронних органів).
47. Тракткування в історичній публіцистиці та засобах масової інформації ключових моментів нашої історії.

48. Спортивна проблематика у спеціалізованих виданнях і випусках та виданнях «загального інтересу». Майстерність спортивних журналістів.
49. Комунікативні механізми соціальної журналістики, перспективні завдання.
50. Проблема гендерної нерівності в ЗМІ. Зведення суспільства до чоловічої статі або розширення інтересів чоловіків на все суспільство – основний прийом замовчування гендерних проблем у ЗМІ.
51. Чорнобильська тематика очима публіцистів.
52. Можливості журналістики у висвітленні проблем збереження пам'яток історії і культури в Україні.
53. Особливості роботи різних відділів редакції ЗМІ і специфіка висвітлення їх проблематики.
54. Проблеми взаємин України з країнами «дальнього» і «ближнього» зарубіжжя.
55. Сучасні антиукраїнські міфи у ЗМІ.
56. Презентація ЗМІ чоловічого світу. Рівень соціалізації чоловіків у суспільстві й проблеми, пов'язані з цим.
57. Висвітлення подій в Україні для зарубіжних ЗМІ і видань, що розповсюджуються за кордоном.
58. Педагогічна проблематика у спеціалізованих освітянських ЗМІ та загальнополітичних виданнях.
59. Актуальні проблеми науки в журналістиці.
60. Спекуляції навколо святкувань історичних дат і подій на суспільному рівні. Спірні питання історії російсько-українських відносин, стереотипи минулого у громадській думці двох країн.
61. Дестабілізація ЗМІ суспільного життя. Відсутність відповідальності за інформацію – неперевірені факти, відкрита брехня, провокації, превалування чуток.
62. Педагогічно орієнтована преса, її освітньо-виховний потенціал. Освітньо-виховні програми на радіо та телебаченні.
63. Формування гендерних норм та стереотипів, міфів українськими медіа. Образи «справжніх» чоловіків та жінок.
64. Політизація мовного питання. Спекуляції та позиція мас-медіа.
65. Інформаційна експансія Росії: московські газети під личиною українських; завезення російської друкованої продукції; заснування російськомовних видань; завоювання українського телефіру.
66. Екологічна тематика в українських Інтернет-виданнях.
67. Вплив ЗМІ на формування здорового способу життя молоді особистості: паління, алкоголізм, наркоманія сексуальна культура, ВІЛ/СНІД і механізми протистояння через ЗМІ.
68. Проблеми розвитку форм спорту в ЗМІ.
69. Процеси скорочення, реформування ЗС України, конверсії в періодиці.
70. Висвітлення організаційних і педагогічних проблем становлення національної освіти в Україні в ЗМІ.

71. Питання нерівномірного висвітлення медичних проблем: проблематика ВІЛ-СНІДу, туберкульозу, наркотичної залежності, пташиного та свинячого грипу, ожиріння, душевного здоров'я тощо у журналістських матеріалах.
72. Кількість та якість журналістських матеріалів на історичну тематику, їх роль у вивченні українського минулого.
73. Специфіка подання інформації друкованими ЗМІ. Універсальні і спеціалізовані за проблематикою видання.
74. Проблеми соціальної адаптації колишніх військовослужбовців.
75. Проблема національних меншин в Україні. Преса нацменшин.
76. Проблема мовної політики у ЗМІ: регіональні особливості.
77. Специфіка подання інформації на радіо. Проблематика різних типів радіопрограм.
78. Становлення нових міжнародних відносин і нового світового порядку. Місце України в цьому процесі.
79. Методи і форми відображення діяльності ВНЗ.
80. Спортивна медицина: проблеми спортивної реабілітації, препатологічних станів, спортивної травматології, антидопінгового контролю.
81. Специфіка подання інформації на ТБ. Проблематика різних типів телепрограм.
82. Спеціалізовані екологічні видання України: проблемно-тематичне наповнення.
83. Культурна політика сучасної полікультурної України та ЗМІ.
84. Висвітлення проблем організації дозвілля і відпочинку в медіа.
85. Організація і робота інформаційних агенств.
86. Форми, методи і жанри висвітлення міжнародних проблем.
87. Екологічні проблеми Запорізької області у регіональних ЗМІ.
88. Інформаційні війни та діалог навколо питань мовного комфорту та відродження, двомовності, мовного прориву, суржику, дискримінації та мовоциду й ін.
89. Особливості роботи в Інтернеті.
90. Українська журналістика і демографічні проблеми.
91. Проблеми реформування освіти і її фінансування у ЗМІ та ін.
92. Уплив уявлень журналістів на висвітлення подій культурного життя.
93. Специфіка роботи редакцій і журналістів, що висвітлюють наукову проблематику. Завдання популяризації наукових знань, проблеми науковості й білянауковості.
94. Специфіка гендерної політики в офіційній пресі. Гендерна проблематика на сторінках жіночих та чоловічих журналів.
95. Кількісне збільшення матеріалів із медичної журналістики, якісні зрушення в її змісті, формах утілення.
96. Проблеми вивчення історії в школі та в університеті та ЗМІ.

ТЕРМІНОЛОГІЧНИЙ СЛОВНИК

Гендерні проблеми – біосоціальні проблеми гендерних відносин чоловіків і жінок, що потребують вирішення, дослідження.

Економічна проблематика в ЗМІ – інформація, що має загальнодержавний, макросуспільний та міжнародний напрями: глобальна фінансова криза, що переросла у економічну; взаємодія України та всього світу у світлі глобальних світових економічних процесів; участь громадян країни в фінансово-економічній діяльності; бюджетний процес в Україні, його організація, механізми прийняття та виконання; розвиток малого та середнього бізнесу; проблеми «багатих та бідних» та «середнього класу»; корупційна складова у процесах сучасного економічного будівництва в Україні.

Ідея – основна думка твору, за допомогою якої автор виражає свою моральну позицію.

Жанр – єдність форми та змісту твору, що визначає його стиль та структуру. Поняття «жанр» узагальнює риси, притаманні творам, побудованих на основі однакових закономірностей.

Культурна проблематика в ЗМІ – актуальні проблеми розвитку культури в сучасній Україні – культурна бідність, соціальний статус культури, проблема збереження та безпеки культурної спадщини та національної культури в цілому, проблеми цілісності культурного простору країни, атак та наступ масової культури.

Ньюсмейкер – людина, яка потенційно здатна стати джерелом нової інформації, важливої для суспільства.

Передвиборча проблематика в ЗМІ – основне коло питань, що порушується під час виборчих кампаній – соціальні обіцянки (зростання рівня прибутків населення, бюджетне та пенсійне забезпечення), зовнішньополітична орієнтація (вступ до НАТО, ЄС), долання економічної кризи та газове постачання, підтримка малого та великого бізнесу, корупція, зміни в мовній політиці.

Політична проблематика – різні сторони політичного процесу (діяльність владних інститутів, їх взаємодія, стосунки між політичними силами, їх роль в формуванні політичних курсів, ефективність їх реалізації, політична конкуренція і партійна система та ін.). Політична проблематика ніколи не обмежується питаннями влади і завжди поєднана з питаннями розвитку соціальної, культурної, військової та інших сфер.

Предметно-тематична спеціалізація журналіста – компетентне висвітлення журналістом важливого аспекту факту, істотних нюансів явища, загального тла проблеми. Спеціалізація на конкретній темі дозволяє виділити головне, правильно змоделювати систему акцентів, вдало підібрати коментарі – в підсумку аудиторія отримує адекватну картину події чи явища.

Проблема (з грецької *problema* – задача) – в широкому значенні – складне теоретичне чи практичне питання, що потребує вивчення та вирішення. У науці

– суперечлива ситуація, що виступає у вигляді протилежних позицій при поясненні якихось явищ, об'єктів, процесів і потребує відповідно розробленої теорії для її вирішення.

Проблематика (problematique від problematic) – розгортання проблеми (більш чи менш усвідомленого протиріччя): наприклад, аналіз почуття обов'язку належить до моральної проблематики. Проблематика – мистецтво чіткої постановки та розробки проблем, а також їх вирішення, коли проблеми під час їх аналізу трансформуються одна в одну.

Проблемна передача (нарис, репортаж) – екранний твір, в основу якого покладено якусь суспільно важливу проблему.

Редакція ЗМІ – організація, заклад, підприємство, що здійснює виробництво та випуск засобів масової інформації.

Рубрика – постійний елемент інформаційної, публіцистичної, розважальної чи іншої програми, що розвиває певний тематичний напрямок.

Сенсація – надзвичайний вплив на суспільство, що створюється якоюсь подією, новиною; сама надзвичайна подія.

Соціальна проблематика в ЗМІ – проблеми праці, зайнятості, прибутків, освіти, охорони здоров'я, соціального захисту, міжнаціональних стосунків, жінок, дітей, сім'ї, інших соціальних груп та окремих сегментів, соціальної інфраструктури і т. д. Соціальна проблематика є найбільш актуальною для суспільства та мінливою. Вона бере початок із характеру соціальних зв'язків.

Стереотип – міцно закладена в суспільній свідомості думка про певні соціальні групи чи їх окремих представників.

Тема (з грецької *thema* – те, що покладене в основу) – фундамент твору – предмет розповіді твору, коло явищ, що становлять його зміст.

Тематика – пласт інформації, об'єднання журналістських творів у «групи». Зокрема, у журналістиці прийнято розрізняти матеріали на таку тематику: політичну, економічну, соціальну, наукову, культурну, спортивну тощо. Тематика завжди ширша за тему.

Універсалізм у журналістиці – універсальний світогляд та навички журналіста швидко освоїти будь-яку тему – вміння швидко орієнтуватися у просторі, знаходити оптимальні вирішення для поставлених завдань.

Формування теми дня – фокусування уваги аудиторії на найбільш актуальних питаннях суспільного розвитку, визначення хворих місць соціального життя, оперативне інформування та аналіз подій та явищ, що мають значення для більшості громадян країни.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна:

1. Дзялошинский И. Культурная проблематика в СМИ: влияние представлений журналистов на освещение событий культурной жизни / Иосиф Дзялошинский [Электронный ресурс] – Режим доступа статті: tolerance.ru>biblio/dzyalosh-1/multi/3
2. Економічна журналістика: новації західної преси /Переклад та адаптація Алла Лазарева. – К. : Інститут масової інформації, 2006. – 119 с.
3. Зерницька О. Глобальний розвиток систем масової комунікації і міжнародні взаємовідносини / Ольга Зерницька. – К. : Освіта, 1999. – 351 с.
4. Мельник Г., Виноградова С. Деловая журналистика: [учебное пособие] / Галина Мельник, Светлана Виноградова. – СПб. : Питер, 2010. – 304 с.
5. Методичні вказівки до написання та захисту творчих дипломних робіт з економічної проблематики преси / Укл. Іван Гутиря. – К., 1997. – 23 с.
6. Мостов А., Михайлов С. Спортивная журналистика: [учебное пособие] / А.Мостов, С. Михайлов. – СПб. : Изд-во В.Михайлова, 2005. – 224 с.
7. Перевалов В. Деятельность журналиста в пространстве художественной культуры: [учебное пособие] /В. Перевалов. – М. : МГИ, 2005. – 57 с.
8. Потятиник Б. Патогенний текст / Борис Потятиник, Мар'ян Лозинський. – Львів : Місіонер, 1996. – 295 с.
9. Проблематика СМИ: Информационная повестка дня / Под ред. М.Шкондина, Г.Вычуба, Т.Фроловой. – М. : Аспект Прес, 2008. – 316 с.
10. Порфімович О. Навчально-методичний комплекс з кримінальної проблематики в ЗМІ для студентів спеціальностей «Журналістика» і «Видавнича справа та редагування»/ Ольга Порфімович. – К. : Ін-т журналістики КНУ ім. Т.Шевченка, 2007. – 61 с.
11. Социальная журналистика в гражданском обществе / Под ред. Татьяны Фроловой. – М. : Пульс, 2003 . – 44 с.
12. Средства массовой коммуникации и социальные проблемы: Хрестоматия / Составитель Искэндэр Ясавеев. – Казань : Издательство Казанского университета, 2000. – 223 с.
13. Чічановський А. Політика, преса, влада / Анатолій Чічановський, Володимир Шкляр. – К.-М. : Слов'янський діалог, 1993. – 68 с.
14. Чекмишев О. Україна на виборах (Діяльність ЗМІ у контексті становлення демократії) / Олександр Чекмишев. – К. : Агентство «Україна», 1998. – 416 с.
15. Шкляр В. Мас-медіа: виклики нового століття / Володимир Шкляр. – К. : Грамота, 2003. – 48 с.

Додаткова:

1. Барановська Н.П. Чорнобильська катастрофа в публікаціях / Н.Барановська. – К. : Ін-т історії України НАН України, 2004. – 207 с.
2. Бережная М. Проблемы социальной сферы в алгоритмах телевизионной журналистики / Марина Бережная. – СПб. : Издательский Дом С-Петербур. гос. ун-та, 2009. – 330 с.
3. Буроменський М. Основи судової журналістики: [посібник для журналістів] / Михайло Буроменський, Олександр Сердюк, Ірина Підкуркова. – Київ, 2009. – 72 с.
4. Ганеева А. «Презренная журналистика»: Особенности светской и желтой журналистики / А. Ганеева. – Уфа : Башгоспедуниверситет, 2000. – 48с.
5. Гендерні ресурси українських мас-медіа: ціна і якість: [практичний посібник для журналістів та працівників ЗМІ] / Н. Сидоренко, М. Скорик та ін.; ред-упоряд. Н. Сидоренко. – К. : «К.І.С.», 2004. – 76 с.
6. Гриценко О., Основи теорії міжнародної журналістики: [підручник для студ. гуманіт. спец. вищ. закл. освіти] / Олена Гриценко, Володимир Шкляр. – К. : ВПЦ «Київський університет», 2002. – 303 с.
7. Горевалов С. Військова журналістика України: історія та сучасність / Сергій Горевалов. – Львів : Військовий ін-т при Державному ун-ті «Львівська політехніка», 1998. – 387 с.
8. Дзялошинский И. Журналистика соучастия. Как сделать СМИ полезными людям / И. Дзялошинский. – М. : Престиж, 2006. – 104 с.
9. Дерепя М. Основные направления совершенствования освещения спорта в периодической печати Украины [Электронный ресурс] / М. Дерепя. – Режим доступа: <http://www.nbuv.gov.ua/articles/2002/02dmsupp.zip>
10. Дуцик Д. Політична журналістика / Діана Дуцик. – К. : Видавничий дім «Києво-Могилянська академія», 2005. – 137 с.
11. Земельна реформа та земельні відносини в Україні: [посібник для журналістів] / [Електронний ресурс]. – К. : ІРЦ Реформування земельних відносин в Україні, 2003. – 155 с. – Режим доступу: [icrp.org.ua>files/257_dovidnyk.pdf](http://icrp.org.ua/files/257_dovidnyk.pdf)
12. Кулішенко Л. Проблема національного виховання в педагогічній пресі сучасності (за період з 1991 до 2004 рр.): автореф. дис. на здобуття ступеня канд. філол. наук : спец. 10.01.08 «Журналістика» / Л.Кулішенко. – К., 2007. – 20 с.
13. Медіа та права дитини. Посібник для журналістів, створений самими журналістами [Електронний ресурс] / Пер. Ольга Зелінська, Ред. Андрій Кулаков, Ольга Сушицька. – МГО: Інтерньюз-Україна. – Режим доступу: [www. Internews.ua](http://www.Internews.ua)
14. Спорт в зеркале журналистики : [сборник] / сост. Г. Солганик. – М. : Мысль, 1989. – 223 с.
15. Петрів Т. Інформаційні процеси в контексті глобалізації / Тарас Петрів. – К. : Грамота, 2003. – 47 с.

16.Поликарпова Е. Аксиологические функции масс-медиа в современном обществе [Електронний ресурс] /Елена Поликарпова. – Режим доступу: http://www.gumer.info/bibliotec_Buks/Polikarp/01.php

17.Седнева Н. Роль політичних партій у формуванні та регулюванні мовної політики в Україні / Н. Седнева [Електронний ресурс] / Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського. – Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/Portal/Soc_Gum/Npchdu/Politology

18.Сердюк А. Інформаційні проблеми Чорнобильської аварії / А.Сердюк, І.Лось // Довкілля та здоров'я. – 2006. – № 1. – С.5 – 12.

19.Слісаренко І. Мас-медіа і міжнародні процеси / Ігор Слісаренко – К. : Київський ун-т ім. Тараса Шевченка. Інститут журналістики; Центр вільної преси, 1999. – 34 с.

20.Роль засобів масової інформації та інших джерел у формуванні здорового способу життя молоді / О. Яременко, О. Балакірева, Н. Бутенко, О. Вакуленко та ін. – К. : Український інститут соціальних досліджень, 2000. – 111 с.

Зразок оформлення титульної сторінки
Державний вищий навчальний заклад
«Запорізький національний університет»
Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України
Факультет журналістики

ІНДИВІДУАЛЬНЕ НАУКОВО-ДОСЛІДНЕ ЗАВДАННЯ
З ПРОБЛЕМАТИКИ ЗМІ
ТЕМА ДОСЛІДЖЕННЯ

Виконала
Студентка 4 курсу
спец.: журналістика

Бірук Олександра Вікторівна

Керівник
Канд. філол. наук, ст. викладач

Полякова Ганна Олександрівна

Запоріжжя
2011

**Зразок оформлення титульної сторінки
контрольної роботи
Державний вищий навчальний заклад
«Запорізький національний університет»
Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України
Факультет журналістики**

**КОНТРОЛЬНА РОБОТА
З ПРОБЛЕМАТИКИ ЗМІ
ТЕМА ДОСЛІДЖЕННЯ**

**Виконала
Студентка 4 курсу
спец.: журналістика**

Бірук Олександра Вікторівна

**Керівник
Канд. філол. наук, ст. викладач**

Полякова Ганна Олександрівна

**Запоріжжя
2011**

ДЛЯ НОТАТОК

**НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНЕ ВИДАННЯ
(українською мовою)**

Полякова Ганна Олександрівна

ПРОБЛЕМАТИКА ЗМІ

**Навчально-методичний посібник
для студентів напряму підготовки «Журналістика»
освітньо-кваліфікаційного рівня «бакалавр»**

Рецензент *В.Ф.Шевченко*
Відповідальний за випуск *В.Ф.Шевченко*
Коректор *А.Д.Баранецька*